

DEMOKRACIJA

Leto X. - Štev. 51

Trst - Gorica 21. decembra 1956

Izhaja vsak petek

Božični prazniki so po izročilu posvečeni misli na ljubezen, družinsko srečo, na preživetje in na pranje prečiščenje. V teh dneh naj bi vsak, vsaj za ta čas, ne mislil predvsem nase, na svoje potrebe in koristi, temveč na druge.

Zato izbiramo in darujemo božična darila, simbol ljubezni, ki naj obdarovance razveselijo, jim dokažejo, da v življenju, v katerem tako radi potegnemo neprijazni vetrovi, niso sami.

Tako smo delali vedno in temu smo, vsak pač po svojih močeh in v mejah razpoložljivih sredstev, ostali zvesti tudi letos. S tem smo z majhno žrtvijo, majhno odpovedjo počastili ta veliki praznik ljubezni, ki nas spominja na dogodek, ko je sam Bog Sin prišel med nas, da bi v človeški podobi z nami živel in za nas trpel ter nas z žrtvovanjem samega sebe odkupil.

Njegov zgled nas vabi in uči, da moramo ne samo na Božič, temveč v vsem svojem življenju iskati srečo in zadovoljstvo predvsem v izpolnjevanju svojih dolžnosti, ne pa v službi svojim slabotnim, v izkazovanju uslug in dobrote drugim, ne pa v osebnem uživanju, ki tako rado zapušča v ustih grenak okus in ostaja duša ob njem prazna.

Največji užitek je dajanje, ne jemanje. Najvišje zadoščenje bomo imeli po zavestno doprinesi žrtvi, ne pa po hlastanju z vsem, kar naj bi nam bilo potrebno za čim boljše počutje našega telesa in nasičenje vseh naših nagonov in teženj, od potrebe po hrani pa tja do volje za oblast.

Premislimo nekoliko in odgovorimo si, vsaj sami sebi bodimo iskreni — ali smo ravnali tako? Ali smo v preteklem letu storili vsaj par dejanj, ki so v skladu s to zahtevo? In če nismo, če jih je bilo malo, potem sklenimo, da bomo v bodoče drugačni, boljši.

Prazniki, ki so pred nami, naj nam bodo dan obračuna, in vsem, katerim je to potrebno, začetek nove poti.

Seveda ni dovolj, da izkazuje mo ljubezen samo svojim najbližjim sorodnikom, da žrtvujemo tu in tam nekaj samo v dobro svojih osebnih znanec. Če je kakšen povojni Božič pozival k širši, tako rekoč ves svet obsegajoči solidarnosti, potem je to prav gotovo letošnji Božič. Par sto kilometrov od nas, tam na severovzhodu, padajo obupani in svobode željni ljudje v borbi za dosego boljšega, človeka vrednega in po vseh božjih ter posvetnih postavah tudi človeku pripadajočega življenja. Nasilje ima na svoji strani orožje, njegovi nosilci ne do plemenitosti, zato trenutno še dosega varljive zunanje zmage. Medtem pa je zavladoval v deželi pomanjkanje, tisoče ljudi je odpeljanih v sužnost proti vzhodu, več kot sto tisoč se jih je že zateklo v zaščito Zahoda. Eni in drugi so potrebni pomoči.

Vzpodbujajoče je gledati, kako se je svet odzval njihovemu klicu. Morda celo grenko za podobne begunce, ki so iz sličnih razlogov zapuščali svoje domovine v prvih povojnih letih, pa so bili sprejeti hladno, s pridržki, obdajalo se jih je s sumom. niso bili redki primeri, da se jih je celo zavračalo. No, zdaj lahko rečemo, da je le prodrlo spoznanje. Ni se uveljavilo samo v glavah odločujočih državnikov, ki se vedno računajo s hladnimi političnimi dejstvi, pač pa je popolnoma prevzelo množice. Zbirke za pomoč madžarskim rodoljubom in beguncem so povsod dosegle presenetljive uspehe, jav-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Naša božična terjatev

Ali misli država zaščititi našo manjšino po črkah ustave? - Slovenci pričakujejo jasen odgovor!

Narodnostne manjšine so danes problem, kateremu se moderna demokratična država ne more izogniti. Manjšina, ki je bila zaradi sprememb državnih mej odtrgana od matične države ali svojega narodnega jedra, ima po osnovnih načelih mednarodnega prava in mednarodnih obvez o narodnih manjšinah pravico do obstoja in razvoja. Država, pod katero se je znašla, mora zaščititi njen etnični značaj, njen jezik, njen obstoj.

Pravice etnične manjšine do obstoja so enotne in nedeljive prav tako kot pravice do svobode. Desettisočglašva ali milijonska manjšina imata enako pravico do zaščite in obstoja. Totalitarne vladavine fašizma in hitlerizma, ki so gazile to narodnostno mečelo, so izginile prav tako, kakor bodo propadle totalitarne vladavine, ki gazijo pravico do svobode.

Tudi Italija ima v svojih mejah narodnostne manjšine. Med temi je slovenska manjšina. Koliko je Slovencev v Italiji? To ni važno; važno je, da so in še

posebno, da prebivajo tu od davnine.

Nova italijanska ustava vsebuje določbe, ki jamčijo jezikovnim manjšinam državno zaščito. S temi določbami se je po vojna Italija uvrstila glede mednarodnih manjšin med napredne demokratične države. To je njej v čast in povišuje njen mednarodni ugled.

Toda državni osnovni zakon ne sme ostajati mrtva črka. Dejstvo je, da se danes Slovenci v Italiji ne čutijo enakopravni državljani. Oblasti jim s tem ravnenjem vsiljujejo vtis razlikovanja med njimi in med italijansko govorečimi državljani. Čutijo se zapostavljeni. Vkljub temu, da italijanska ustava štiti slovenski jezik in ima zato vsak Slovenec ustavno pravico, da ta jezik javno govori, proizvedejo in sprasujejo državni in občinski informativni organi, policijski agenti in karabinjerji pri hišnikih in sosedih, ali se v tej ali oni družini govori po slovensko. Vkljub temu, da so šole s slovenskim učnim jezikom javne držav-

ne šole s istimi pravicami kot italijanske šole, sprasujejo in proizvedejo ti organi, ali ta ali ona družina pošilja otroke v slovenske šole. To se ni dogajalo samo, ko je šlo za opcije za ohranitev italijanskega državljanstva, ampak se to dogaja sistematično, dosledno, ko gre za najnevarnejše prošnje, kot za obrtno ali trgovsko dovoljenje, za potni list, za otvoritev trgovine, za nakup nepremičnin, za sprejem v javno službo, za podporo itd.

S tako sistematično jezikovno ločitvijo državljanov javne oblasti umetno vzdržujejo kitajski zid med Italijani in Slovenci. S tem ovirajo izgladitev narodnostnih nasprotstev, zblizanje, mirno sožitje in medsebojno spoštovanje med Slovenci in Italijani. Komu v korist?

To je diskriminacija Slovencev. In taka diskriminacija je ne samo protizakonita in krivična, ona je tudi z državnega stališča politično protiproduktivna in predstavlja grobo žalitev Slovencev. Slovenci so se izkazali od l. 1919 naprej pod

Italijo kot marljivi delavci, pridni kmetovalci, vestni uradniki, podjetni obrtniki in trgovci ter lojalni državljani. To so bili celo takrat, ko je bil fašizem napovedal njih nasilno iztrebitev. Slovenci so se borili in padali za Italijo po afriških peščenih pušcah, na Francoskem, v Grčiji, po ruskih starih in nočvirjih. Seje takrat, ko je fašizem z brutalno silo in cinično nesramnostjo začel svojo pospešeno raznarodovalno politiko, se je med Slovenci rodil odpor proti nasilju.

Božična beseda 1956

Krščanstvo obhaja letošnje božične praznike pod vtisom zgodovinskih dogodkov, ki za stoletja rišejo pot človeškemu življenju in nehanju. Prav v teh dneh je ves svet živa priča strašnih bojev, ki jih, za Poljski, bojuje madžarsko ljudstvo za boljše življenje, za dostojanstvo človeka, za svobodo. Berlin, Poznanj, Varšava, Budapest in sedaj še Štetin — to so milijoni in milijoni delavcev, kmetov, izobražencev, mladincev, ki padajo na barikadah pod tanki in topovi.

Odpor je vzbudil iz vrst organiziranih delavcev, onih delavcev, ki so bili steber komunizma, so trdno verjeli v njegovo mestjanstvo o svobodi, o enakosti, o socialni pravičnosti. Pa so se končno prevarani in razočarani dvignili proti njemu in ga pred svetom razkrinkali kot krivi nauk, ki je po 40-letnem eksperimentiranju ne samo uponobil vse moralne vrednote človeštva, ampak je vse sloje človeške družbe — razen vladajoče oligarhije — poglaval na beraško palico, v stradanje in obup.

Pred dvema mesecema je bil komunistem še v ožjezi, danes se u-mika pred svobodo in demokracijo.

Božič je simbol zmage svetlobe nad temo, dobrega nad zlim, a letošnji Božič je tudi praznik zmage resnice nad lažjo in prevaro. Na vzhodu se dela dan. Se bo trpljenja. Ali mesijanstvu komunizma je bil zdan smrten udarec. Z njim bo izginilo iz civiliziranega sveta suženstvo, glad, nasilje. Človeštvo bo zaživel v vseh svojih slojih novo življenje svobode in socialne pravice.

V tej nadi vsem ljudem, ki so dobre volje, posebno pa Slovincem, Hrvatom, Srbom in ostalim Slovonom, kakor tudi našim sodržavljanom italijanske narodnosti — naša iskrena božična voščila!

Trst, za Božič 1956.

Dr. JOSIP AGNELETO

Pred petnajstimi leti so nacistične svinčenke vohale telesa slovenskih borcev za svobodo. Danes, v sredi miru, ob frfotanju mirovnih golobov in popevkah koeksistence, padajo v božični noči delavci in dijaki v metežu komunističnih svinčenk. Tudi tega gorja naj nas reši Bog!

Na tej in oni strani Sueškega prekopa

PISMO IZ KAIRA

Osebnost glasilo Naserjevega prijatelja Hejkala, »Akbar el Joma«, je pred kratkim pričelo karikaturo, na kateri je bil predstavljen nagrobnik. V ozadju se je dimnilo mesto Port Said z ostanki potopljene ladij. Napis na nagrobniku se je glasil: »Tu počiva Britansko cesarstvo, roj. v Indiji, umrlo v Port Saidu.« Generalni tajnik OZN stoji pred nagrobnikom, zatopljen v napis. Zavaljen debelušnik z molkom v desnici in fesom na glavi, ki simbolizira Egipt, dopoveduje Hammar-skjöldu: »Mi ga nismo ugonobili, napravilo je samomor.«

V resnici se bo Velika Britanija težko pokorila za številne svoje pogoške, in sicer na najbolj občutljivem delu — na demaršir. Egiptovska vlada je že imenovala številne komisije za ugotavljanje vojne odškodnine. Najprej je zaplenila vse britanske, francoske in židovske imetje. Iz objavljenih podatkov je mogoče izvesti, kako obsežno je premoženje, ki sta ga Anglija in Francija vložili v Egipt, in v kakšni izmeri sta sodelovali v gospodarskem življenju faraonske dežele.

Nafta

Zaplembe, ki jih je objavilo egiptovsko finančno ministrstvo, obsegajo vsa področja egiptovskega gospodarstva: banke in zavarovalnice, petrolejske vrelce in rudarstvo, bombaževine, strokovnjake na bonzah bombaža in vrednostnih papirjev ter mogočno število trgovskih družb. V Kairu in Aleksandriji je poslovalo 94 britanskih in francoskih zavarovalnic. Stiriindeset računskih strokovnjakov — v glavnem so bili to Angličani — je imelo popoln vpogled v najintimnejše poslovanje egiptovskega gospodarstva.

»Shell Company of Egypt« je posedovala petrolejske vrelce na Sinaju in na zahodni obali Rdečega morja ter cevovode in rafinerije v Suezu. »Anglo-Egyptian Oilfields« je prav tako vrtila za nafto na Sinaju, »Société Egyptienne de Petrole« pa se je ukvarjala v glavnem z razdeljevanjem nafte in njenih derivatov. Egiptani so zaplenili 12 paroplovnih družb, prav tako vrsto trgovskih hiš: Orsodi Beck, Seherula in Cicurel. Solastnica podjetja Cicurel je žena bivšega francoskega ministrskega predsednika Mendes-France-a.

Na bonzah bombaža je dovoljena samo uporaba arabskega jezika. Zdravnikom, odvetoikom, profesorjem, učiteljem, častnikarjem, ki so po poreklu Angličani,

Francozi ali Izraelci, je prepovedano izvrševanje njihovih poklicev. Na egiptovskih ladjah so bili vsi kapitani angleškega jezika odpusteni.

Pri zaplenjenih podjetjih seveda ni šlo za to, da bi obratovanje ustavili, pač pa nesprotno so dežele zaplenjenih obratov enostavno prevzeli Egiptjani čisto po sovjetskem in ljudskodemokratskem zgledu.

Ugled

Splošni vtis ljudi, ki poznajo razmere na tem delu sveta je, da je Velika Britanija in v ostalih arabskih državah popolnoma zapravila svoj nekdanji ugled. Pri tem pa so Angličani tudi ostalemu svobodnemu svetu izkazali zelo slabe usluge. Kremelj bi takega uspeha ne dosegel, pa tudi, če bi razmetal še toliko dolarskih propagandnih milijonov, kakršnega je vtiaknil v žep z angleško-francosko intervencijo. Ze leto in dan se Velika Britanija obnaša ne bližnjem vzhodu uspešnejše kot najboljši plačani sovjetski agitator. Ze leto in dan se arabski diplomati in politiki pritožujejo, da jih Anglija nagaja v sovjetsko naročje.

Določena zahodna propaganda je že pred časom zatrjevala, da je Egipt na tem, da postane lahek plen komunizma. Popolnoma napačno pa je mnenje, da je Naser pripravljen svojo odvisnost od Zahoda zamenjati s sovjetskimi suženstvom. Naserjeva politika je zasidrana na ozi Beograd - Novi Delhi. Tito in Nehru sta odkazala Naserju pot v nevtiralnost, ki sta jo imela že pred oči avafdistae Nahaš peše in Salah Eddin za časa Faruka, ko sta odpovedala zavezniško pogodbo z Veliko Britanijo l. 1951.

Razumljivo pa je, da so komunistični plačanci v Egiptu s sovjetsko diplomatsko in vojnomo službo izkoristili položaj, ki so ga na eni strani ustvarili Angličani, na drugi pa Naserjeva neomejena diktatorska fasthlepčnost.

Sovjetski lonček

Stalinovi dediči se zavedajo, da bo komunizem povođen v tujini in doma, če bodo enkrat prenehali hrupni uspehi komunističnih diktatur. Ta železni zakon vseh diktatur je v skupno interesno povezo spojit kremelsko samovlado z Naserjevo novofašistovsko diktaturo po istem obrazcu, kakršni je l. 1939 vezal Stalina s Hitlerjem. Kakor takrat, prav tako sta tudi sedaj oba partnerja prepričana, da služita vsak svojim koristim.

Leta 1939 je Stalin pošiljal Hitlerja bencin in surovine. l. 1955-56 je Hruščev zalagal Naserja z orožjem in municijo. Naserju je lebdela pred oči šestdesetmilijonska arabska država z vsemi ogromnimi petrolejskimi bogastvi, kateri bi on stal na čelu. Kremelj s svoje strani pa je že čutil novega satelita v žepu. Z njim bi odrezal Zahodni Evropi petrolej in raztegnil svojo oblast do Britanskega otočja po vsej Severni Afriki.

Te sovjetske načrte je razkrila Sinajska puščava. Sinajski polotok so našle izraelske čete kot en sam orjaški arzenal orožja in municije. Te ogromne zaloge ne bi zadostovale samo za izbris majhnega Palestine, pač pa so resno ogražale tudi ostale države tega področja.

Orjaški vojni plen

Kratka vožnja po ozemlju, ki so ga izraelske čete zasedle v štirih dneh svoje ofenzive in ki meri kakih 60.000 kvadr. km, nazorno dokazuje obseg sovjetsko-egiptovskih ofenzivnih načrtov. Ogromne kolone tankov in topov ter municijskih vozil se vlečejo proti Palestini. Najmodernejši protitankovski topovi češke izdelave, dolge vrste sovjetskih tankov T 34. Vse vrste strojne prevoza na ducat in ducat težkih kamionov. Ob zasilenem kolovozu težijo mogočne skladovnice zabojev s skrbno maolinim razstavljenim orožjem. To orožje očitno ni bilo namenjeno četam za borbo v pušcah.

Municijski zaboji vsebujejo granate za topove, ki jih egiptovske čete sploh še niso imele in so bile namenjene za druga zbirališča čet. Tri bencinska skladišča so po uradnih navedbah vsebovala vsako po 2 in pol milijona litrov tekočega goriva. Nadalje so našli 50.000 novih uniform sovjetskega kroja. Na nekem drugem mestu je bilo nakopičenih 1.000.000 volnenih odej in 2.000.000 rjuh. Zaloge zaplenjenih municije so ocenili na 20.000 ton. Novih tovornih avtomobilov so Izraelci pobrali nad 1000. Na podlagi teh zalog je Hruščev verjetno ponujal Naserju svoje aprostovoljece.

Sedaj postaja tudi razumljiva kremelska živčnost nad angleško-francoskim napadom. Izraelci so se poceni in v štirih dneh oborožili do zob.

Ta orjaški vojni plen pa ne zanima samo Izraelcev in niti ne samo vojaških, pač pa tudi politične kroge. Ta plen je razrešil uganko, katere drugi del leži na sinajskem ozemlju. Komu je bilo namen-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Vsak pritisk rodi odpor. To je zakon narave. Tako je bilo tudi v tem primeru.

Nihče ne more odrekati državi pravico, da se brani pred razkrajačimi in sovražnimi elementi. Ali njene oblasti prav tako nimajo pravice smatrati Slovence za prekuščane elemente, sovražnike države in ograževalce njenih mej samo zato, ker pošiljajo svoje otroke v slovenske šole in ker govoré slovenski. Prav tako nimajo pravice prikazovati vse Slovence kot komuniste, ki bi izpodkopavali demokracijo, ki je temelj državne ureditve nove Italije.

Pa se vendar najdejo neuravnoteženi ljudje, ki jim je narodnostna mrtnja vsakdanji kruh; ljudje, ki so prespali razvoj zadnjih 50 let in ne razumejo novega časa. Taki ljudje se ne zavedajo današnjih stvarnosti, ki z odmevajočimi udarci trka na vrata Zahodne Evrope: ali združitev ali pogin. In taki ljudje se še danes, v polovici XX. stoletja, pečajo z mislijo o asimiliranju Slovencev, delajo iz tega pogoj, v smislu katerega naj bi Slovenci samo za ceno poitalijanevanja postali zares, ne pa samo formalno enakopravni državljani.

Take ljudi srečamo tudi na odgovornih mestih in v javnih službah. Oni se ne zavedajo, da državi, kateri služijo, s svojo miselnostjo ne delajo uslug, pač pa ji škodujejo. Petdesetmilijonska Italija se nima bati nekaj deset tisoč Slovencev v svojih mejah. Njih poitalijanevanje bi bilo za narod, ki se prirodno množi bolj kot kateri koli narod v Evropi, le kaplje v morje. Misel pa, da bi z asimilacijo Slovencev mogli za vedno zavarovati vzhodno državno mejo, more biti samo plod preziranjia zgodovinskih dejstev.

Italijanstvu Trsta ne grozi glavna nevarnost od slovanskega, pač pa od germanskega sveta. To dokazuje vsa dose-danja zgodovina teh krajev. V vsej svetni zgodovini bi tudi zamaž jekali uspehe asimilacije narodnih manjšin od danes na jutri, v nekaj stoletjih pa naj bi

(Nadaljevanje na 2. strani)

Ogrska strahovlada ni strla odpora

Na stavke odgovarja komunizem s puškami in tanki - Ali bodo Sovjeti popustili?

Pretekli teden je prišel na Madžarskem v znamenju 48-urne stavke, ki so jo sklicali delavski sveti. Vlada je na stavko odgovorila s proglasitvijo obsednega stanja, začela je loviti in zapirati člane delavskih svetov. Stavke pa ni mogla preprečiti. Na delavsko orožje, ki ga komunisti na Zahodu tako zagovarjajo in tudi obsežno uporabljajo — oziroma so ga uporabljali, dokler jim je delavstvo slepo sledilo — t. j. na stavko, so torej na Madžarskem prav komunistične oblasti odgovorile s puškami, strojnimi, sovjetskimi tanki, naglimi sodišči in smrtnimi obsodbami. Lahko si mislimo, kaj bi se zgodilo, koliko bi bilo kričanja in pisanja, če bi si kaj takega, pa čeprav v veliko manjšem obsegu dovolila kakšna nekomunistična država!

Med stavko in po njej so poročali o velikih in dostikrat krvavih neredih in spopadih med demonstranti in vojaštvom ter policijo. Tako so prišla poročila o spopadih v Szombateliju in Egerju, dalje v Nogradu in Miškolcu, kjer so usmrtili po prekomernem sodu prvega delavca, ki so ga dobili z orožjem v roki. V Peču so delavci zasedli premovalnik, uranova ležišča pa so preplavili z vodo.

Pred silo in dejstvom, da morajo delavci pač živeti, in če hočejo živeti, morajo prejemati plačo, seveda stavka ni mogla trajati v nedogled. Komunisti so premagali aktivni delavski odpor v bistvu na isti način, kakor so to delali kapitalisti v začetku industrijskega razvoja: ne stavkujoče so naglani policijo, tiste, ki so vztrajali, so izstradali. Kje je v tem socialni napredek, lahko vsakdo sam presodi.

Po aktivnem odporu je zopet pripadlo mesto pasivnemu odporu. Delavstvo se je sicer v večini vrnilo v tovarne, toda brez navdušenja, odločno, da sabotira, vse dokler ne bo ugodeno njegovim upravičnim zahtevam. S tem sicer ni rečeno, da je vsaka oborožena akcija prenehala. Partizani — tudi to je komunistična zamisel, ki se sedaj obrača proti njim samim — ki jih baje vodi general Maletier, so se zatekli v gozdove in hribe, kjer jih Sovjeti preganjajo. Tako je madžarska vlada še vedno v velikih škripih. Jasno ji je, da ni strla odpora duha lastnega ljudstva, vidi in čuti, da ji ljudstvo ni naklonjeno. To vidi tudi Sovjeti, to vidi ves svet. Tako je celo predsednik indijske vlade, Nehru, končno le brez pridržkov obsodil sovjetski napad na Madžarsko in je priznal, da so madžarsko revolucijo v

bistvu izvedli delavci. Članice Atlantske skupnosti, zbrane na pariškem zasedanju, pa so pozvale Združene narode, naj pošljejo na Madžarsko svoje opazovalce in naj bodo v Vzhodni Evropi vendar že enkrat dovoljene svobodne volitve, kakor je to bilo dogovorjeno v Jalti.

Nastaja torej vprašanje: ali bodo popustili Sovjeti ali bodo kaj dosegli Združeni narodi?

Zaenkrat ni videti, da bi se zgodilo prvo. Sovjeti in Kadar dosledno stremijo za popolnim strjem odpora madžarskega naroda. Vse domneve o izpremehah madžarske vlade v smislu njenega razširjenja z vključitvijo pripadnikov drugih strank, napovedi o zamenjavi Kadarja z umerjenejšo osebnostjo se vsaj do pretekle srede niso uresničile. Pač pa govor madžarske uradne vesti, še bolj pa neposredna poročila o pravem valu aretacij in številnih smrtnih obsodb. Domači madžarski komunisti hočejo ob podpori in najbrž tudi na zahtevo Sovjetov uničiti vse nasprotnike, tako da bo madžarski primer ostal za strašilo vsem, ki morda še sanjajo, da bi se uprli sovjetski in komunistični nadvladi v izključno Kremliju pridržanem satelitskem vrtu. Sele potem bodo sledile morebitne koncesije. Pogoj zanje je brezpogojna kapitulacija.

Takšno zadržanje sovjetskih in madžarskih oblasti postavlja v zelo neroden

položaj OZN. Ta je z veliko večino obsodila sovjetsko intervencijo na Madžarskem, zahtevala je odhod sovjetskih čet z madžarskega ozemlja in dovoljenje za prihod opazovalcev Združenih narodov na Madžarsko. Niti Kremelj, niti Madžarska se za to obsodbo nista zmenila. Iz tega izhajajo mnogi sklepi, da si pač Kremelj lahko dovoli, da žali Združene narode, ker ve, da se Združeni narodi z Združenimi državami na čelu boje vojne, in ker je gotov, da se bodo vedno umaknili, čim bi se jim zdelo, da bi jo z energičnejšim posegom utegnili sprožiti. Jasno pa je, da se s takim postopanjem vojne nevarnosti, posebno pa totalitaristične poplave, ki grozi vsemu svetu, s tem ne zmanjšuje. Če bodo Sovjeti še naprej delali na Madžarskem kar hočejo, če bo vse zgražanje svetovnega javnega mnenja samo pogrebna žalostinka madžarskim rodoljubom, potem omenjena nevarnost kvečjemu samo narašča.

Po dotoku madžarskih beguncev, ki zopet raste, bi lahko sodili, da madžarski narod izgublja vero v mednarodno pomoč in v uspeh svojega tako postrtovalnega odpora. Do preteklega torka zjutraj je pribežalo v Avstrijo 151.000 Madžarov, ki so zapustili svojo domovino. 67.000 beguncev je še vedno v Avstriji, ostali pa so že našli začasno ali trajno zavetišče v drugih deželah, med njimi tudi v Italiji.

Vsem svojim članom, podpornikom in prijateljem želita veseli Božič

UREDNIŠTVO IN UPRAVA »DEMOKRACIJE«

PO ZASEDANJU ATLANTSKEGA SVETA

Zahodna obrambna skupnost utrjena

Pretekli teden so v Parizu zaključili zasedanje Atlantskega sveta, najvišjega organa zahodne obrambne skupnosti, katere namen je skleniti svobodno zavezniških narodov, njihovo skupno dediščino, njihovo omiko, slonečo na načelih svobode, demokracije in pravičnosti. V skupnosti je članjenih 13 držav zahodne in južne Evrope, pripadajo ji pa tudi Kanada in Združene države.

Po nevarnih razpokah, ki so se pokazale ob anglo-francoskem posegu v Egiptu in po dobi uspanja, v katero je zapeljal po ženevskem sestanku starih veliki, lahko rečemo, da je Atlantska skupnost izšla s pariškega zasedanja enotnejša, močnejša in aktivnejša. 15 zunanjih ministrov, ki so predstavljali svoje države, je na zasedanju obravnavalo vsa važnejša vprašanja v svetovni politiki in v zvezi z njimi tudi osnove svoje organizacije.

Tako so sklenili, da bodo okrepili vojaško sodelovanje in ga združili s političnim posvetovaljem. Združene države so si sicer pridržale svobodno akcije v svetovni politiki, toda vsaj glede evropskih

zadev so v bodoče izključene takšne nepriznane poteze, kakor je bil anglo-francoski nastop v Egiptu, katerega posledice mora neto nositi vsa Evropa in deloma vse svet. Združene države so namreč poudarile, da je evropsko pozorišče samo eno izmed področij, na katerem so prizadeti tudi ameriški interesi, zato ne morejo n. pr. podrediti svoje azijske politike predhodni odločitvi evropskega posvetovalnega organa. To je razumljivo in so ostale članice Atlantske obrambne skupnosti sprejele to Dullesovo izjavo na znanje.

Članice Atlantske skupnosti so soglasno sklenile, da je treba v okviru Združenih narodov začeti pogojanja za trajno ureditev uprave nad Sueskim prekopom na temelju šestih načel, ki jih je oktobra 1946 dobil Varnostni svet. Atlantski svet je nadalje pozval Združene narode, naj s podporo svetovnega javnega mnenja pripravijo Sovjete do tega, da umaknejo svoje čete iz Madžarske in popravijo škodo, ki so jo prizadejali madžarskemu ljudstvu. Ob tej priložnosti je Atlantski svet poudaril načelo, da imajo vsi narodi

Tito in Washington

Tito si je že pred leti prizadeval, da bi bil povabljen v Washington. Po obisku v Londonu bi to bilo vendar največje priznanje, ki bi ga lahko dosegel jugoslovanski diktator v demokratičnem zahodnem svetu. Takrat do obiska ni prišlo in nekateri vsevedni zahodni politiki so že vedeli povedati, da naj bi to bil vzrok njegovega ponovnega zblizanja s Sovjetsko zvezo, ki je sledilo. Tu, na jugoslovanskih mejah, kjer bolje poznamo jugoslovansko politično stvarnost in resnične težnje njenih sedanjih voditeljev, smo seveda drugega mnenja.

No, zdaj je Tito zopet v sporu z Moskvom in tako je zopet primeren trenutek za zblizanje z Zahodom, ki naj mu pomaga premostiti težkoče, v katerih se je našel. Videti je, da bo Zahod zopet verjel. Njegovi državniški si namreč še vedno predstavljajo, da se tudi komunistični voditelji ravnaajo predvsem po hladnih interesih svojih držav in da so jim razna ideološka načela samo zunanja navlaka. Kakor po Zenevi, po Titovem obisku v Londonu, po raznih Titovih obljubah med drugo svetovno vojno, tako se bodo pač še enkrat lahko prepričali, da se v tem temeljito varajo. Naj mine sedanjí protititovski vihar v kominformističnem svetu, pa bo Tito že zopet v tistem taboru, kamor edino spada in kamor ga vleče srce. Te naravne zakonitosti ne bodo spremenili ne milijoni, ne milijarde širokosrčnih stvarne pomoči iz sveta, ki je jugoslovanskim komunistom tuj, ki ni njihov.

To je treba povedati ob vesteh o bližnjem Titovem obisku v Washingtonu. Te vesti so se začele širiti pretekli teden, v tork je jih pa na tiskovni konferenci potrdil sam ameriški zunanji minister Foster Dulles. Izjavil je, da je naklonjen obisku maršala Tita v Združenih državah. Pojasnil je sicer, da vabila še niso

poslali, vendar to možnost v Washingtonu proučujejo, in to z veliko naklonjenostjo.

V današnjem svetu se res ničesar več ne moremo čuditi. Demokratične države podpirajo in zalagajo z zlatom razne feudalne arabske vladarje, potegujejo se za naklonjenost raznih srednjeveških diktatorjev. V Moskvi sprejemajo na drugi strani prince in kralje iz držav Srednjega vzhoda. Naravnost groteskno je, da se prmerja totalitarca Tita z demokratom Nehrujem in da se spravlja njun obisk v Washingtonu v oglečno zvezo. Kje je se merilo? Grenko je to za narode, ki vernujejo v načela, ki pričakujejo od zagovornikov in glasnikov nečel rešitev, pa vidijo, da konec koncev odloča o vsem samo gol zunanje-politični interes. Skozi to trdo šolo hodi že vsa ta povojna leta tudi jugoslovanski narod, in kakor je videti, njegovim prežkušnjam in razočaranjem še ni konca.

Naša božična terjatev

(Nadaljevanje s 1. strani)

bile javne in nasilne kot jo je bil zamislil fašizem, ali pa skrbno maskirane, tihe, sistematično pripravljene in z vsemi sredstvi podpirane, da ne padejo v oči in izpostavijo one, ki asimilirajo, obsodbi svetovne javnosti. V kolikor niso bile zvezane s pravim fizičnim uničenjem prizadetih manjšin — česar si danes nobena kulturna država ne more dovoliti — so take asimilacije vedno propadle. Posledice so morali vedno nositi njihovi avtorji.

To je treba povedati in poudariti danes, ko se na Tržaškem vidi, kako se premnogi odgovorni činitelji trudijo, da bi ustvarili razmere, v katerih naj bi bilo videti, kakor da bi se hoteli Slovenci sami, iz lastnega nagiba potujčiti in bojkotirati slovenske šole. S prstom moramo pokazati na naslednje kričeče dejstvo: v šolskem letu 1947-48 je bilo na osnovnih šolah v coni A 4019 slovenskih otrok, a leta 1956-57 jih je samo 1893.

Kje je vzrok za tak nevaren beg slovenskih otrok iz slovenskih osnovnih šol?

Te številke govorijo in dokazujejo več kot vsa poročila, več kot vsi nasprotni dokazi, kakšne so posledice narodnostne politike, ki se vodi na Tržaškem do slovenskega ljudstva.

Danes stojimo pred tem problemom ne samo Slovenci, ampak stoji pred njim vsa italijanska javnost in s tem italijanska država z vso svojo avtoriteto.

Ali bo država zaščitila v smislu ustave slovensko narodno manjšino ali ne? To je vprašanje, preko katerega in mimo katerega se ne more.

Na to vprašanje pričakuje slovensko ljudstvo z vso pravico jasn odgovor.

Dr. JOSIP AGNELETO

Ob dvestoletnici rojstva prvega slovenskega dramatika Antona Tomaža Linharta in 167 let po prvi predstavi prve slovenske igre

vabi

SLOVENSKI ODER vse tržaške Slovence na

Linhartov večer

ki bo V SOBOTO, dne 22. dec. 1956 V AVDIOTORIJU V TRSTU.

Na programu je: Janez Prepeluh,

COJZOVO OMIZJE

dramske slike iz slovenskega kulturnega življenja pred 200 leti.

Anton Tomaž Linhart, ZUPANOVA MICKA, veseloigra v dveh dejanjih.

Sodelujeta: folklorna skupina Slov. kulturnega kluba - vodi Gracijan Simoniti, Mešani pevski zbor Slov. kulturnega kluba - vodi prof. Humbert Mamolo.

Režira: ... prof. JOŽE PETERLIN
Scena: ... SERGIJ VESEL

Vstopnice se dobe v predprodati v trgu, Lupaša (ul. Coroneo - Rismondo). ZACETEK PREDSTAVE: ob 20.30.

Slovenci, spomnimo se rojstva slovenskega gledališča!

Poljska nadaljuje svojo pot

Medtem ko se Madžari z zadnjim obupnim naporom trudijo, da bi dosegli in rešili vsaj drobnico tega, v kar so prve dni svojega upora upali, Poljaki razmeroma mirno nadaljujejo svoj razvoj. V odločilnem trenutku so pač hladno pretehtali, kaj je v danih razmerah dosegljivo, in so se pri tem ustavili. Tako so si lahko celo privoščili, da so brez velikih posledic, posebno pa brez povračilnih ukrepov s sovjetske strani, lahko celo demonstrirali za madžarsko ljudstvo in njegove pravice. V Lublinu so na primer študentje po ulicah zahtevali, naj Sovjeti prenehajo s strahovanjem Madžarov, v Šeččinu so demonstranti napadli sovjetski konzulat, v Sopotu so demonstrirali

svoje zemlje pred morebitnim novim nemškimi iredentizmom. Stevilo in namestitve čet bosta sporazumno določali obe vladi. Sovjetski vojniki in njihove družine bodo podvrženi poljskim zakonom v vseh primerih, ko bodo zunaj svojih oporišč. Sovjeti bodo nadalje povrnili Poljski vse stroške, ki jih bo ta imela z vzdrževanjem rdeče vojske.

Do podpisa pogodbe je prišlo z veliko naglico, še isti dan, ko sta Sepilov in Zukov prišla v Varšavo. Zukov je tujim časnikarjem izjavil, da je vesel, da je prišlo do tako hitrega sporazuma. Moskovski radio in tudi poljski vladni krogi so podčrtali dejstvo, da novi sporazum odgovarja predvsem potrebam poljske varnosti. Nemška mirovna pogodba še ni sestavljena, kje šele podpisana in zato je treba zavarovati mejo na Labi. Tej nujnosti so se uklonili Poljaki, in to vključno temu, da ne skrivajo svojega protikomunističnega razpoloženja in nasprotovanja sovjetskemu vmešavanju v poljske zadeve.

Pridite na SILVESTROVANJE SDD v prostorih v ulici Machiavelli 22/II Začetek ob 21 uri Igra jazz „Uino“

pred sovjetskimi vojašnicami. Ti in drugi protisovjetski izlivi množijo na niso spravili iz ravnotežja vlade, ki na eni strani zagotavlja Sovjetom svojo lojalnost, na drugi se pa ne spozablja, da bi proti demonstrantom izvajala teroristične policijske ukrepe.

V duhu realistične politike, ki odgovarja sedanjim poljskim koristim in splošnim okoliščinam, in bil sestavljen in podpisan tudi dogovor o položaju sovjetskih čet, ki ostanejo v Poljski na temelju Varšavske pogodbe. Sovjetske čete v bodoče ne bodo smele več izvajati svojih premikov brez predhodnega dovoljenja varšavske vlade, te čete ne bodo smele z ničemer posegati v poljsko notranjopolitično življenje. Nastanjeni bodo predvsem ob zahodnih mejah, da branijo polj-

Madžarski begunci tudi v Trstu

Dva madžarska mornarja, vkrcana na ladjah »Beke« in »Budapesta«, ki sta že nekaj dni zasidrani v tržaškem pristanišču, sta pretekli tork zapolnila policijske oblasti za politično zavetisče. Izjavila sta, da sta sklenila zbežati, ko sta zvedela, da so se njihovi svojci zatekli najprej v Avstrijo in nato v Milan.

VSEM SVOJIM ČLANOM, PODPORNikom IN PRIJATELJEM ZELI VESEL BOŽIC Slov. dobrodelno društvo v Trstu

Dež? Mraz? Slabo vreme? NE BODITE V SRBEH!

MAGAZZINI DEL CORSO vam nudijo:

Popolno jamstvo za vsak nakup po NEPREHODLJIVIM CENAM!

DEŽNE PLAŠČE POVRŠNIKE, SUKNJE, originalne LODEN za dame, gospode in otroke

Obiščite nas in se prepričajte!

MAGAZZINI DEL CORSO

Lastnik: FISCHBEIN

TRIESTE - Corso Italia 1 (ang. p. della Borsa), tel. 29043

Popolna zmaga lipe v Gorici

Slovenska lista je dobila 1801 glas, leta 1948 jih je bilo 1122, leta 1952 pa 1542 in ima tri svetovalce - Titovci so prejeli 989 glasov, leta 1952 so jih imeli 1523, v novi upravi so ostali na cedilu - Izvoljen je neodvisni g. Bratuš

Borba za goriške upravne volitve je končana. Neenaka volilna borba v vsakem pogledu.

Borba svobode in demokracije proti hinavskemu zapeljivanju množic za lažjo

Dr. AVGUST SFILIGOJ

in goljufijo za malikovanje zasluževanju in diktaturi. Ne diktaturi proletariata, pač pa hudobije in zločina. Borba svobodne misli proti dogmam terorja. Borba prepričanja proti zaukazanim direktivam iz tujine. Borba poštenosti, nesebičnih zagovornikov in pravih naslednikov slovenske misli proti profesionalnim najemnikom in prekupčevalcem narodnih in socialnih svetinj. Borba samostojnih in neodvisnih Slovencev proti koristnikom in uživalcem delavskih in kmečkih žuljev. Borba revnih in zato svobodnih ljudi proti vojnim in revolucionarnim dobičkarjem, ki so jim na stečaj odprta vrata državnih blagaj. Borba Slovencev, ki bi jih sedanja matična vladavina potopila v žlici vode, če bi le mogla, proti privilegirancem in vzdrževancem. Borba značajnosti in političnega poštenja proti krivoprišestvu in verolomnosti. Borba resnice proti lažem in klevetanju. Borba krščanske etike proti azijski nemoralnosti, spletkarjenju in lokavim potegavčinam. Borba prosvetljenosti proti srednjeveškemu nazadnjstvu....

Nadaljevali bi lahko v neskončnost. V ljudi takih primerjav je zmaga lipe večje v goriškem mestu naravnost veličastna; posebno še, če pomislimo, da sta fašizem in komunizem poskušala z vsemi sredstvi izkoreniniti vse tradicionalne vrednote iz src naših ljudi z zanikanjem vsega, kar je bilo sveto in nedotakljivo našim slavnim prednikom.

Slovensko demokratično gibanje se je tudi na Goriškem — kakor na Tržaškem — porodilo v srcih in dušah pol ducata mož, ki so v splošni komunistični poplavi pogumno obrnili čelo in prsa proti strahotnemu terorju in samopašnosti boljševiškega valja. Tistega valja, ki je izkoristil vojno zmedo in sovražno okupacijo — ne da trpinčenemu ljudstvu prinese osvobodjenje, demokratične svoboščine

Tako je sanjal štandredski Viljem o izidih goriških volitev — pa se je urezal...

in blaginjo — pač pa, da s še hujšim zasluževanjem, terorjem in popolnim izropanjem zamenja krutega sovražnika. Slovensko demokratično gibanje je nastalo takrat, ko so tolpe nevoščljivcev, osebnih maščevalcev, v mnogih primerih tudi navadnih kriminalcev pobijale in morale množice Slovencev v domovini in tudi na našem ozemlju. Ko so naganjali na desetstisoče Slovencev v zapore in v taborišča za prisilno delo in ko so tudi s tega ozemlja nasilno ugrabljali ljudi samo zato, ker niso bili soglasni s takim divljavstvom in ker niso dopuščali, da bi jim na ustih zamrla beseda protesta in odpora. To gibanje je nastalo proti volji komunističnih prodencev, ki so mu preokovali smrt, in ker se to ni zgodilo, so ugrabili prvega urednika »Demokracije«, omenjevalke resnične svobode, resnične demokracije, narodne zavednosti in socialne pravičnosti. Ugrabili so urednika slovenskega glasila, ki je razkrivalo komunistične zločine in sproti razkrinkaval njegove potegavščine in hinavščine.

Slavko Uršič, prvi urednik »Demokracije« in neumorni oznanjevalec svobode, demokracije in dostojanstva človeka, je moral prav tako na Kalvarijo mučenštva, kakor prvi podpredsednik SDZ v Trstu, g. Ferdo Kalin, in druge žrte komuni-

stičnega političnega »tekmovanja« z ugrabljanjem in podkupovanjem.

Trnjeva je pot zamislil in idealov za napredek in blaginjo lastnega naroda; ti sočkrat trnjeva je ta pot v današnjih časih, ko so uvožene zamisli v diktatorskih državah državni monopol z državno blagajno in izvršnimi partijskimi uslužbenci, tajno policijo in ljudskim sodstvom, ki vključuje partijo in njeno ideologijo v okvir kazenskega zakonika. Ta monopol pa se ne ustavlja ne državnih mejah. V takem vzdušju, na takih tleh je bilo posejano seme svobode in demokracije. Bogato pognojena ljuljka in plevel sta dušili klice plemenitega semena, zadušili

Dr. ANTON KACIN

pa ga nista. To plemenito seme je pognojilo in obrodilo obilen sad. Ne še povsod. Skozi džunglo je pot težavna... Tudi gluhi bodo zaslišali in slepci bodo spregledali, to je tako gotovo, kakor sledi sonč-

no jutro mračni noči. Človek je vstal na Vzhodu in zmagal bo tam in tu.

Pri sedanjih upravnih volitvah ni šlo — kakor smo večkrat poudarjali — le za upravne, gospodarske, socialne krajevne potrebe, pač pa je šlo — spričo dogodkov na Vzhodu — za mnogo, mnogo pomembnejša vprašanja vsega današnjega in bodočega človeštva. Človeštvo je v zadnjih tednih dospelo na zgodovinsko križišče vsega svojega bodočega življenja. Ali bo izbralo pot svobode ali suženjstva? Na to vprašanje so odgovorili volivci in volivke, čeprav so se partijski plačanci z vsemi silami trudili, da bi to križišče, ki je na Poljskem in Madžarskem razgalilo do nedavnega z rožicami postlano pot komunizma, za brezno smrti, spretno prikrili. Maska pa se jim je marsikje raztrgala, drugod pa se še bo....

Demokratična misel raste polagoma, zato pa vzirajno raste

V Gorici je Slovenska lista z lipovo vejico prejela 1801 glas, titovska lista naprednih Slovencev samo 989 glasov.

Iz naslednje razporedbe je razvidno napredovanje slovenskih demokratov in nazadovanje titovcev:

Občinske volitve

Lipa je prejela:

leta 1948	glasov	1122
» 1951	»	1502
» 1952	»	1542
» 1956	»	1801

Titovci:

leta 1948	glasov	2004
» 1951	»	1570
» 1952	»	1523
» 1956	»	989

Nedeljski sestanek SDZ v Trstu

Preteklo nedeljo je SDZ v Trstu sklical sestanek, na katerem je predsednik dr. Josip Agneletto poročal o sedanjem gospodarskem položaju našega mesta in o delavnosti gospodarskih težav, ki se večajo iz dneva v dan. Posebno je omenjal napore Tržaške trgovske zbornice in vseh strank, ki so zastopane v mestnem svetu, da bi se končno v Rimu zganili in rešili Trst pred gospodarskim polomom.

V Rim je odpotovalo zastopstvo Trgovske zbornice, da predsedniku vlade predloži nujno rešitev cele vrste najnujnejših vprašanj, ki so naslednja:

- 1) Obnovitev tržaške mornarice na položaj, ki ga je imela, če že ne 1914. leta, vsaj v letu 1937;
- 2) Vzpostavitev proste cone na vsem Tržaškem ozemlju z odpravo carinskih omejitev;
- 3) Vzpostavitev zvez po kopnem med zaledjem in Tržaškim ozemljem ter revizija železniških tarif, ki sedaj odvračajo promet od našega ozemlja;
- 4) Revizija določb glede investicij tujega in zasebnega kapitala za naše ozemlje;
- 5) Vzpostavitev deželne samouprave za Julijsko krajino.

Pri prvi točki, o vprašanju tržaškega ladjevja, omenja dr. J. Agneletto, da je pod Avstrijo to ladjevje doseglo 630.000 ton. Pod Italijo leta 1921 so Trstu izročili 270 ladjev s tonažo 862.000. Leta 1937 se je ta obseg znižal na 520.000 ton, leta 1954 pa kar na 81.000 ton. Temu je bila predvsem kriva politika zavezništva, ker so izročili iz Marshallovega načrta italijanskim plovnim družbam 17 milijard 800 milijonov, medtem ko je Trst dobil za ERP - podpore le eno milijardo lir in eno milijardo 800 milijonov lir za industrijske in gradbene potrebe. Do sedaj so Trstu vrnilli le osem enot, zato moramo vztrajati pri rimski vladi, čeravno se ta hudo brani, da dobimo nazaj še ostale ladje in tako uspemo vzpostaviti za razvoj tržaške trgovine prepotrebne pomorske proge. Trst mora biti deležen posebnega postopka od strani Italije, da bo mogel konkurirati — ostalimi mesti. Predvsem je treba trgovsko mornarico vrniti na stanje iz leta 1937. Industrija nikakor ne more nadomestiti v Trstu trgovine in za trgovino je potrebno ladjevje. Danes šteje tonaža našega ladjevja le 150.000 ton. Zato je potrebno, da se energično intervenira v Rimu, ki mora prispevati k zvišanju te tonaže.

Glede proste cone omenja dr. J. Agneletto, da mora ta biti vzpostavljena, ker mora Trst zaživeti svoje lastno življenje in se morajo odstraniti metode, ki sicer veljajo v Italiji, a našemu pristanišču močno škodujejo. Potrebno je, da se v Trstu čuti Srednjo Evropo, in birokrati- zem je tu samo v škodo. Blago, ki prihaja iz tujine v Trst, mora imeti prost dohod in ustvariti je treba pogoje, da se zlasti trgovina s kolonialnim blagom tu uveljavlji in dobi svoja zastopstva v našem mestu. Če bo blago prosto carine, bo to pripomoglo do občutnejšega zvišanja prometa v našem mestu. Tudi valutne olajšave napram tujcem, ki bi plačevali pristojbine v svojih valutah, bi bile koristne

doprinos h gospodarskemu zboljšanju Trsta.

Pred časom je bila poslana iz Rima komisija v Trst v nalogo, da prouči tržaško gospodarstvo. Ta je bila usmerjena proti vzpostavitvi proste cone za Tržaško ozemlje. V tem smislu je podala tudi svoje poročilo, toda rimsko ministrstvo ga do sedaj, kljub raznim zahtevam še ni objavilo. V zadnjem času je opaziti, da so se pod pritiskom javnega mnenja pridružili zahtevi po prosti coni tudi prej tej zamisli nenaklonjeni krogi, tako demokratijski in republikanski. Nasprotni so ostali le mislini in monarhisti, to pa iz političnih razlogov. Če Trst dobi prosto cono, bo vsa Srednja Evropa težila na Trst; Benetke in Genova bi bili prikrašteni, in to je eden glavnih vzrokov, da se rimska vlada tako trdovratno brani vzpostavitev proste cone.

Pri tretji točki je objasnili dr. Agneletto določbe o naložbah tujega kapitala. V Trstu je predvsem treba odstraniti vse težkoče, ki bi ovirale naložanje tujega kapitala. Tako n. pr. so delnice še vedno poimenske, medtem ko bi delnice na prisostitelja pripomogle do večjih investicij tujega kapitala. Tudi prevozne tarife bi morale favorizirati in ne odvračati promet od Trsta.

Vzpostavitev deželne samouprave, ki bi vključevala tudi Videm in Gorico, bi tudi prispevala k hitrejšemu reševanju tržaške krize, ker bi bil tako Trst samostojnejši in ne več vezan izključno na Rim in na njegov birokratizem. Rimu pa konvencija centralizem, da tako vrši kontrolo nad vsem, kar se na Tržaškem dogaja. Do danes imajo v Italiji deželne samouprave: Sicilija, Sardinija, Dolina Aoste in Tridentska pokrajina.

Nova diskriminacija

Zdravniška zbornica v Trstu je bila te dni obveščena, da namerava generalni komisar v našem mestu namestiti 10-12 italijanskih zdravnikov, ki prihajajo iz bivših italijanskih kolonij v Afriki, kjer so službovali kot državni zdravniki. Ti zdravniki bodo prevzeli delo v begunskih taboriščih v mestu in okolici ter v begunskem taborišču pri Sv. Soboti. To na škodo zdravnikov domačinov, ki že mnogo let tam opravljajo zdravniško službo in bodo v tem slučaju odpušteni.

Razumljivo je, da je nastal med njimi preplah, da izgubijo službo. Zato so se obrnili na Zdravniško zbornico, da prepreči namen generalnega komisarja. Ze pred enim letom in pol je uspelo Zdravniški zbornici, da ni prišlo do te diskriminacije. Zdravniki so se obrnili tudi na Poslansko zbornico, ki jim je obljubila svojo intervencijo.

O tej diskriminaciji generalnega komisarja bodo prizadeti zdravniki obvestili tudi občinske svetovalce raznih političnih strank, da se s to diskriminacijo za naše mesto seznanijo tudi javnost.

Ti novodošli zdravniki so državni uradniki s stano mesečno plačo, ne glede kje živijo v Italiji. Poleg svoje plače bi prejimali še 3.000 lir dnevnic.

Dva zdravnik iz bivših italijanskih kolonij sta že začela z delom v taboriščih.

Po neuradnih podatkih naj bi bili v mestni svet izvoljeni naslednji kandidati Slovenske liste: dr. Avgust Sfiligoj, dr. Anton Kacin, dr. Karel Birska. Na titovski listi pa je zmagal neodvisnej g. Bratuš. Titovci so brez zastopstva.

Pokrajinske volitve

Pri pokrajinskih volitvah je Lipa prejela leta 1951 vsega skupaj 2477 glasov, leta 1956 pa 3047 glasov. Titovci so leta 1951 prejeli 2755 glasov, leta 1956 pa so nastopili samo v štirih okrožjih in prejeli 1747 glasov.

Po neuradnih podatkih je bil za našo

Dr. KAREL BIRSKA

listo izvoljen dr. Avgust Sfiligoj. V Doberdobi so leta 1951 naši prejeli 265 glasov, Tito-Togliattijevi komunisti pa skupaj 337 glasov. Leta 1956 naši 300 glasov, združeni komunisti pa 413 glasov.

V Sovodnjah so naši prejeli 1951. leta 386 glasov, Titovi in Togliattijevi komunisti pa 488 glasov. Leta 1956, decembra so naši prejeli 465, združeni komunisti pa 489 glasov. Naj omenimo, da je naš kandidat za pokrajinske volitve v Sovodnjah prejel 478 glasov, Titovci pa 471 glasov.

V Steverjanu so naši prejeli 1951. leta 274, združeni komunisti 224 glasov. Leta 1956 so naši prejeli 229, komunisti pa 215 glasov.

V Doberdobi bodo imeli nasprotniki 12 svetovalcev in tako tudi v Sovodnjah, naši pa po tri. V Steverjanu naši 12, nasprotniki pa tri.

Ce bi veljal proporcionalni sistem delitve mest v občinski svet, bi naši imeli v Doberdobi 6, v Sovodnjah 7, v Steverjanu 8; nasprotniki pa: v Doberdobi 9, v Sovodnjah 8, v Steverjanu 7 svetovalcev.

Titovski tisk je seveda zamlčal številno glasov Slovenske liste. Svojo polomilado pa je pokrtil s črnogorsko modrostjo: »Nas in Rusov je 200 milijonov« z majhno varianto: Nas in komunistov je toliko tisoč. Morda bo črnogorska modrost pri gospodarjih vžgala, saj imajo Črnogorci v Titovi Jugoslaviji prvo besedo....

Zahvala

Vodstvo Slovenske demokratske zveze v Italiji se prav iskreno zahvaljuje vsem, ki so kakorkoli pripomogli k novemu uspehu Slovenske liste z znakom lipe — pove večje pri upravnih volitvah na Goriškem.

Zahvala gre vsem trem Kmetiskim delavskim zvezam na deželi, vsem gg. kandidatinjam in kandidatom za prijazen in pogumen nastop, podpisnikom trinajstih volilnih kandidatnih list in prijateljem, ki so pri vlaganju pomagali, kakor tudi vsem tistim, ki so že prispevali za kritje stroškov.

Vse priznanje gre tudi izdajateljcem in uredništvoma »Demokracije« in »Katoliškega glasa« za obveščevanje slovenskih volivcev o nastopu Slovenskih list in njih programov, kakor tudi za bodrenje volivcev k pametnemu in odločnemu nastopu.

Posebno toplo pa se vodstvo SDZ zahvaljuje še vsem tistim tisočem slovenskih volivcev, ki so s svojim glasom izrekli priznanje Slovenski listi in s tem pripomogli k novim uspehom pri delu za zmago dobre stvari.

VOĐSTVO S D Z V GORICI

Voščila ZDZ za Goriško

Vesele božične praznike in srečno novo leto 1957 vošči vodstvo Slovenske demokratske zveze v Gorici vsem bratom Slovencev doma in po svetu.

Enako vošči vsem sodržavljancem v Italiji in sploh vsem, ki so dobre volje.

Naj blagodejna luč svete noči razsvetli um odgovornim, da bo odpravljena napetost v svetu in da zavladava povesod ljubi mir, kajti samo v miru je mogoče delovati za napredek človeštva na vseh področjih.

VOĐSTVO S D Z V GORICI

Večer češke glasbe

Večer češke glasbe bo v soboto 22. decembra ob 20.30 v Marjinem domu na Placuti št. 18-1.

Na sporedu je koncert violinista Karla Sanciha in pianistke Mirce Sanciho. Program obsega skladbe Dvoraka, Suka, Drdla, Fibicha in Smetane.

Dvorana bo zakurjena. — Pobirajo se prostovoljni prispevki.

AVTOTAKSI

Marko Kovačič

GORICA - VIA A. MANZONI 16 - TEL. 22-44

Se priporoča za prevoz potnikov po Goriškem in v Jugoslavijo

Jeunesse dorée - Zlata mladina

Dragoceno božično darilo zaslužnjene vzhodnoevropske mladine vsemu svetu

Kdor zasleduje dramatična poročila, ki prihajajo s Poljske in Madžarske — in kdo tega ne dela? — kdor prebira vesti o junaki vstaj svobodoljubnih narodov proti nasilnim komunističnim zatiralcem, je presenečen nad okoliščino, da stojijo na barikadah delavci in razumniki; da napadajo sovjetske tanke komaj odrasli otroci; da poštvovalni kmetje z živili zalagajo borce in stradalca mesta. Ničesar pa ne sliši na radiu, niti ne prebira v časopisu o meščanih, o srednjem sloju, o razredu, ki je v svobodnih državah politično tako delaven in vpliven. Kje so vendar ostali tisti, ki so bili še pred dobrih sto leti duhovni nosilci in pionirji novih časov? Kaj so morda obležali v posteljah, čakajoči, kako se bodo stvari razvijale?

Ni treba, da si zapiramo oči pred resnico: na Poljskem in na Madžarskem ni več meščanstva! Meščanstvo kot socialno enoto so komunisti izbrisali, zadušili, proletarizirali. Uničili so meščanstvo po vseh sovjetskih vzhodnoevropskih kolonijah in v Titovi Jugoslaviji. Individualnost meščanstva, njegova stremiljenja po gospodarski in duhovni svobodi, vse to je puščalo preveč živih kalih odpora proti diktaturi zlobe, pokvarjenosti in azijskega barbarstva. Marksistični državni kapitalisti pa so pozabili na novo resnico, da namreč tudi delavec noče več biti proletarec, kakor nočeta biti več partijski pohajec in priganjač, ki z gorečnostjo posnemata svoje zapravljive in gizdalinske gospodarje.

Meščanstvo je azijski boljševizem obsojilo na smrt. Kdor je dostoj o tem še kaj dvomil, ima na Poljskem in na Madžarskem dokazov na pretek. To bi si morali zapisati za uspeha tisti gluhošonci med našim meščanstvom: kavarnarji, peki, trgovci, obrtniki, kmetje, uradniki, ki se radi spotikajo nad glasniki svobode in demokracije. Posebno pa bi si morali to resnico ohraniti v stalno svežem spominu tisti prostodušni in lahkoverni ljudje našega podeželja, ki tako radi nasledijo poklonim sopotniškim zvodnikom v dobri veri, da pomenijo ljudsko-frontaska skrupulna enotnost našega naroda, medtem ko so resnični cilji teh potevovalec zgolj priprava za ustvarjanje takega stanja, kakršno je sprožilo poljski in madžarski upor.

Janos Kadar in vsa njegova boljševiška združena je dala vsemu svetu poučno lekcijo, da je vsako sporazumevanje z boljševizmom smrtna igra; da s hudim ni mogoče paktirati. Tudi naš pridobitniški sloj bi se lahko poučil, da poštenjak ne misli vedno zgolj na dobičke za vsako ceno in s komerkoli...

To je ena stran medalje poljskega in madžarskega upora. Ta upor pa nas je poučil še o nekem drugem problemu, o katerem velja razmišljati. Pri tem mislimo na čudovito politično zrelost poljske in madžarske mladine, ki je tako nenadoma in neopredeljeno vzklila na dan.

Kdor se je v zadnjih letih razgovarjal z vzgojitelji, ki opravljajo za železno zavezno svoj težak in nevarnosti poln poklic, je stalno lahko poslušal iste pribežbe, iste zle slutnje in iste skrbi. Mladina raste pod komunističnim vzgojnim pritiskom, ki jo odtuja očetovi hiši. Prav tako kot pod fašizmom, morajo starši vsako politično razodetje trikrat pretehtati, da jih lastni otroci ne ovdavi UDBI. Odrasli so se poznali zgodovinske resnice, vedeli so, kako je bilo nekoč. Kakšno spačeno, lažno in potvorno življenjsko sliko pa polega komunistična vzgoja mladini v dušo! Starši in vestni vzgojitelji pa morajo molčati in brez moči z grozo v srcih motriti, kako se njihovi otroci vzgajajo v duhu satanske vere in kako živa mlada človeška bitja podžaljujejo, kot bi to bile živali, ki jih je treba zdeskratiti. In nekega dne, tako so slutili vsi, ki se ukvarjajo z vzgojnimi vprašanji pod komunističnimi vladavinami, nekega dne ta mladina ne bo vedela in znala ničesar drugega kot to, kar ji je vcepila komunistična šola. Njeni spomini preteklosti ne sežejo v tiste čase, ko še ni bilo komunistične dogmatike, in ji zato manjka vsako merilo, na katerem bi lahko ocenjevala vrednost in resničnost doživljanja.

Tako bo prišel čas, ko bo na duhu in duši poslana mladina popolnoma in dokončno zapadle boljševiški pošasti in bo ena sama laž izpopolnjevala celo pokolenje, ne da bi se ta mladina zavedla, kako so jo presleparili. Tedej bi šele udarila ura, ki bi pomenila popolno zmago komunizma, in bi bodočnost v resnici pripadala Leninu.

Vstaja poljske in madžarske mladine pa je pokazala nekaj čisto drugega. Kljub nasilni vzgoji je v tej zaslužni mladini ostalo v notranjosti nekaj živga, česar verjetno ni mogoče nikoli iztrebiti, nikoli zamoriti. Čeprav tem šolarjem in dijakom ni nihče ničesar pripovedoval o demokraciji in pravicah in pravilih, so s čudovito zrelostjo in nepogrešljivim nagonom postavili prav tiste zahteve, ki so temelj vsake resnične in nepotvorne demokracije.

Po vzorih Hitlerja in Mussolinija so praktični in dejavni komunistični vojni bujskeci v takoj imenovanih predvojskih tečajih stiskali mladini v roke orožje z upanjem, da bo ta mladina branila svoje lastne krvnike, roparje in oblastniške gizdalce, pa so se hudo urezali. Mladina je z orožjem delavskih in kmečkih žuljev udarila po svojih zatiralcih, da so morali v svoji strahopetnosti poklicati na pomoč sovjetske tanke, ki jih je delavstvo izdelalo zato, da pobijajo delavstvo in mladino.

Zaman ne označuje primitivno sovjet-

ske izrazoslovje, ki z nesramnim preobračanjem človeških pojmovanj imenuje komunizem demokracijo, demokracijo pa fašizem, ta krik po svobodi kot glas fašizma. Za Sovjeti ponavljajo to zavestno in preračunano kleveto seveda tudi vse naše domače komunistične in titovske papige, ki so posebno glasno kokodaj-sale pred goriškimi volitvami.

Moderni dušeslovci govorijo in pišejo o prapodobah v človeški podzavesti, ki dremlejo globoko zakopani v človeški duši skozi vse čase. Prav tako izgleda, da v političnem duhovnem življenju obstajajo vrednote in predstave, ki jih noben sistem ne more izkoreniniti. Kakor v naravi, kljub križanju in plemenitju, vedno na novo silijo na dan izvirne lastnosti in značilnosti, tako ob usodni uri vzklijejo iz ljudi prapovedi, za katere so skozi tisoč let trpeli in umirali naši predniki.

Ko se je po padcu Robespierrea zbirala partijska mladina k protirevoluciji, so jo jakobinci nazivali «jeunesse dorée, zlato mladino». Danes zasluži to ime poznansko, budimpeštansko, sofijsko, transilvansko, češko in slovaško mladino. Jutri ga bo zaslužila brez vsakega dvoma prav tako tudi jugoslovanska mladina. Zlati blesk te mladine je dožarel tudi med tržaško in goriško slovensko mladino. Zbudil jo je iz apatije in stresa iz dremavice, kljub godrnjanju nekaterih zelo redkih vzgojiteljev, ki jim je komunistična vzgojna sleparija še danes vodilo.

Trdno pričakujemo, da ti glasovi zaslužnjene mladine iz sovjetskega vzhodnoevropskega kolonialnega carstva ne bodo na naših tleh spet zamrli. Verujemo — in to je mladina na oni strani železne zaveze tudi dokazala —, da je današnja mladina drugačna in boljša kot smo mislili.

Spoznala je visoke cilje časa. V vseh podjarmljenih deželah na oni strani železne zaveze je mladina pripravljena, da prevzame odgovornosti. Nabita je mladih sil, da zagradi za krmilo, zdrami svet in ga vodi k boljšemu življenju v bodočnosti. Mladina je opojnost brez vina, je zapel nekoč pesnik. Veselimo se v teh božičnih dneh te prekipevalne opojnosti in povejmo v božični noči tudi naši mladini, kako smo navdušeni nad božičnim darilom njenih sovrstnikov na Poljskem, Madžarskem, na Češkem in Moravskem, v Bolgariji in Romuniji. Božično darilo te mladine je darilo zgodovinske pomembnosti. Ta mladina je v naših srcih, v srcih vseh zaslužnjeh in svobodnih ljudi prižgala upanje in vero v bodočnost.

Tudi mladina v Jugoslaviji ne more biti drugačna.

NA VZHODU CEBELE ROJNO!

Krvni pritisk - prazen strah

K vsakemu zdravniku prihaja od časa do časa bolnik z bojaznijo na ustih: »Gospod doktor, zdi se mi, da imam previsok krvni pritisk.«

»Zakaj pa se vam zdi tako?« sprašuje zdravnik. »Zato, ker se tako rad razburim, ker mi kri vedno silijo v glavo...«

»No, bomo takoj videli,« meni zdravnik. »Prinese pripravo za merjenje krvnega pritiska in pritrudi nad komolcem bolniku krepko obvezo, ki je z gumijasto cevjo zvezana z merilno uro. Čez nekaj sekund naznani izid:«

»Popolnoma normalno« — ali: »Res je, pritisk je nekoliko previsok!«

Včasih pa celo izjavi: »Nasprotno, pritisk je prejš prenizek kot previsok!«

Ce zdravnik ugotovi prenizek krvni pritisk, potem pač oceni bolnika kot človeka, ki se ne zna obvladati, ki je razdražljiv in nagnjen k utrujenosti. Tak bolnik je pogostokrat v zadnjem času shujšal kljub obilju hrane; je neprespan kljub dolgotrajnemu spanju in je sploh stalno utrujen. Take zdravnikove domneve so največkrat tudi točne, ne pa tudi v vseh primerih. Človeški organizem je namreč izredno zmožen in samovoljen stroj, ki ne reagira vedno tako, kakor bi pričakovali po pravilih, ki so jih poslavile izkušnje.

Ce je krvni pritisk previsok, zdravnik tega ne smatra za preveliko tragedijo, vsaj v splošnem, in ima za to dovolj razlogov. Poleg treh razmeroma redkih oblik previsokega pritiska, pri katerih izvirna pritisk — iz čisto določenih vzrokov (rak mekih ledvic, določene poškodbe sednjih poti, določena obolenja ledvic), obstoja tudi še četrta oblika previsokega pritiska, ki je sicer zelo razširjena, ki pa ne opravičuje nobenega razloga za bojazn.

Tudi ta ima lahko najrazličnejše vzroke. Po mnenju mnogih zdravnikov je visok krvni pritisk lahko tudi prirojena zadeva. Povzročajo ga lahko tudi labilnost vegetativnega živčnega sistema, pa tudi nezadostna funkcija endokrinskih žlez in končno tudi poapnenje krvnih žil.

Mnogo je odvisno od razpoloženja

Kaj se pravi normalen, previsok in prenizek krvni pritisk? Pri odraslih ljudih smatramo za normalen krvni pritisk tisti, ki dvigne živorebrni stebriček na 120 do 130 mm visoko. V takih primerih pravimo, da je krvni pritisk 120. Normalnost pa ni norma, ki bi veljala za vse ljudi in za vsako starost. V splošnem — in to resnično samo v splošnem — lahko rečemo, da bi moral krvni pritisk odraslega človeka znašati čez sto toliko, kolikor je dotičnik star. To bi se reklo pri tridesetletnem naj bi bil normalen pritisk 130, pri štiridesetletnem 140, pri sedemdesetletnem 170.

Vrednosti, ki so znatno nižje od te norme, označujemo kot nizki krvni pritisk, tiste, ki so znatno višje, kot visoki krvni pritisk. Iz tega je razvidno, da stremi krvni pritisk k nastopajočo starostjo v višino. Tudi trenutne vrednosti lahko močno menja, ker zavisijo tudi od zunanjih okoliščin, n. pr. od prevelikega uživanja hrane, alkohola, pijace, kajenja ali tudi od razburjenosti. Ob nenavadno težkih telesnih naporih ali duševnih preobremenitvah se krvni pritisk lahko dvigne celo do 300 mm, ne da bi to bilo vznemirljivo.

Mnogi ljudje imajo pogostokrat visok krvni pritisk, ne da bi o tem sploh kaj

vedeli. Ce pa s priložnostnim merjenjem zvedo, kako je z njihovim pritiskom, je z njihovo mirnostjo pri kraju. Tedej pričena opazovati na sebi razne neprijetne simptome, ki naj bi bili vsi posledice visokega pritiska. Takoj bombardirajo zdravnika, naj jim predpiše sredstvo za zmanjšanje pritiska. Zdravnik jim včasih tudi ustreže, včasih pa ne stori ničesar. Zakaj? Nikoli ne bo zdravnik poskušal pri bolniku, ki ga kuha vročina, svojo pozornost obrniti na zmanjšanje vročine, saj je vročina le simptom obolenja, ne pa obolenje kot tako. Prav tako je tudi s krvnim pritiskom.

Vse polno je ljudi, ki jih prevzame pravi paničen strah, ko zvedo, da se jim je krvni pritisk zvišal. Večkrat so slišali, da je povečanje krvnega pritiska znamenje povečanja poapnenja žil, in to poapnenje naznanja nevarnost srčne kapi. V prejšnjih časih so bili tega mnenja tudi mnogi zdravniki. Medtem pa se je izkazalo, da je ta vera kriva vera. Prav tako je zmotno mnenje, da je povečani krvni pritisk znak ostarelosti. Povečani krvni pritisk opazujejo včasih celo pri doraščajoči mladini, res pa je, da se pojavlja ob petdesetletnici.

Na tej in oni strani Sueškega prekopa

(Nadaljevanje s 1. strani)

njeno sinajsko in sirijsko orožje? Pri odgovoru na to vprašanje ne smemo prezreti še nekaterih sinajskih podrobnosti. Na enem samem mestu so v podzemlju našli 200 najmoderneje opremljenih tolniških ambulant. Prav tako tudi komplet britanskega radarskega postaja, ki so jo Egipčani iz sueškega področja premestili na Sinaj.

Vojski krogi cigovarjajo na zagonetno sinajsko orožje z načetim, ki je imel za cilj ograjanje južnega boka atlantske obrambe. Tako bi bila Turčija v precegu med Sovjetijo in bolševizirano Sirijo. Bagdadski in Balkanski pakt pa bi bila razcepljena. Turčija nadzira vhod v Črno morje. Kdor zavlada nad Sueškim prekopom in severnoafriško obalo, istočasno pa nadzira arabska petrolejska letišča, nima v rokah samo Sredozemlja, pač pa vso Evropo.

Bitko na Sinaju ni izgubil je Egipt, izgubila jo je tudi Sovjetija. Kremelj je pričakoval tudi iz Egipta podoban krik, kakršnega je izustil Kadar na Madžarskem. V Egiptu so kremelski načrti odpovedali. — Ali pa bodo tudi v Siriji?

Svetovni komunizem nujno potrebuje tako za zunanji svet kot za domače potrebe hitrih in bučnih uspehov. Če jih ne bo, bo začel v tiho likvidacijo. Zahod naj pravčasno poskrbi, da se bodo tudi v bodoče taki uspehi izjavili. Združene države morajo pri tem odigrati odločilno vlogo. Naj bi jim bila sreča v Novem letu naklonjena!

Ko zasledujemo dogodke na Srednjem vzhodu, radi pozabljamo, da so se tu leta 1918 odigrali podobni dogodki kot v Srednji Evropi. Polom avstro-ogrške monarhije in njen razpad na štiri oziroma šest držav nam je še v svežem spominu. Verjetno prav zato pozabljamo, da je polom avstro-ogrške monarhije sledil istočasni zlom turškega cesarstva. Kakor se je Avstrija iz cesarstva preoblikovala v republiko, je to storila tudi Turčija. Tur-

Božični nakupi...

Z burjo, ki ji zapoveduje koledar, prizviža v deželo tudi božični čas. In kakor je pust praznik hrupne razposajenosti, tako je Božič vedno praznik tihega veselja.

V resnici tudi ne more biti Božič drugačen, četudi spet reglajo strojnice, radajo tečaji delnic, usibajo bencinske črpalke in je babica izgubila zobovje, ti tovari pa živce.

Ze tedne in tedne pred prazniki razsijlje božični čas svoje svetlobne prame. V adventnem času živi ves svet v pričakovanju — na božična darila. Ta polegajo, visijo ali pa kolebajo po razsvetljenih izložbah in pričakovanju, da jih bo odnesel Božiček. Pri tem bo nosil lažja ali težja bremena, kar je pač odvisno od tega, ali je tovor kak briljantni prstan ali pa koncertni klavir.

Medtem pa, ko naše gospodinjice mešajo potice in pince, kuhajo svinjske krače, mladi pesniki pa sesajo iz palcev božične novele, postajajo tudi izložbe poetične. Vendar tu nekaj ne soglašajo. S cenami, ki visijo na slehernem darilu, odzema prodajalci darilom precejšen kos božične skrivnosti. Višina cene postaja merilo za vrednost človeka, ki ga želimo obdariti.

Za koliko plemenitejša in iskrenejša bi bila darila, če bi na njih ne bile naznačene cene!

Za bogatejša je ta okoliščina še prav posebno neprijetna. Bogataši se le s težavo prilagodijo idili božičnih dni. Hlev, seno in slama, vse to ne spada v njihov svet. Previdni med bogataši — kajti le z vzdržnostjo postane človek bogat — sami sebe obdarujejo le s pristnimi dragocenostmi. To načelo jim prihrani mnogo jete in...

Nasprotno pa se reveži naravnost harmonično uvrščajo v čase božičnih dni.

Pred izložbami se visoke vrednosti revežem izgubljajo v nedosegljivosti, da za njih sploh ne prihajajo v poštev. Kar sama po sebi se dragocenosti izločijo in z njimi izgine tudi vsaka zapeljivost.

Perzijanci, orjaške krače, košare steklenk služijo zgolj še za pogled v obljubljeni deželo, kjer stoji ideal hudo visoko, izpolnitve pa tako nizko. Če pri tem revni otroci pritiskajo svoje nosove na izložbene šipe, se ustvarja božična elegija, ki je tako priljubljena pri fotoreporterjih velikih ilustracij.

Ce se že skozi vse leto briše razlika med revnim in bogatim in nastaja iz te-

Voščila SPM

Slovenska prosvetna matica na Tržaškem želi vsem Slovincem prav prijetne božične praznike in uspeha polno novo leto 1957 ter jih vzpodbuja, naj ostanejo, kakor vedno, zvesti svobodni slovenski prosvetli, omiki in kulturni.

ga kemično-socialna spojina, se o Božiču nujno pojavlja kar precejšnja razpoka.

V božičnih dneh postajajo ljudje nemirni kot pred potresom. Mlado in staro, imoviti in revni se navljajo v klopiče in prerivajo po razkošno razsvetljenih ulicah in cestah. Pred razstavljenimi darili pa se ne ločijo samo duhovi, pač pa tudi rezdeci.

S stricem Mihaelom, ki ima v banki obilen račun, ne vem koliko trgovin in visokih hiš, vsako leto postopava po središču mesta. V njegovega ozkem krogu želja pa je že vse napolnjeno. Tako opazuje on izložbe samo zato, da preizkusi svojo brežzlost. Pri tem izgledajo njegove oči, kakor da bi bile napravljene na zadrgo, na zaslonko. To za vsak primer, če bi ga enkrat le hotela premočiti izkušnjava za nakup.

Vendar tudi tu se stric Mihael obnaša kot vsi značajni ljudje. Njega ne spravi iz duhovnega ravnotežja niti čar božične svečke, niti blesk angelskih lask. On ne ve ničesar o tem, da ima slaboten človek več od življenja. Njegovo resnično veselje je v tem, da je na svetu toliko stvari, ki jih on ne potrebuje.

No, proti vsakemu pričakovanju je zavil v veliko trgovino na korzu. Kaj se bo res zgodil čudež, da ga premamijo čustva? Skozi vse oddelke drvi.

Ali stric Mihael je tudi na letošnji Božič ostal zvest sememu sebi. Seveda je nakupoval, vendar samo stvari, ki bi jih prav tako lahko nakupil na pepelnico sredo ali za Binkošti, namreč dva para vložkov za čevlje, eno zobno kremo in štiri brenovke...

Božični prazniki delijo ljudi v revne bogataše in bogate reveže. Stricu Mihaelu božični čas ne bo nikoli razkril svojih čudežev, kajti on tudi te praznike imenuje »praznike potratov«.

S D D OBVEŠČA JAVNOST NA

VI. veliki dobrodelni ples

ki bo v predpustnem času v veliki dvorani v središču mesta.

čija se je po prvi svetovni vojni omejila na svoja narodnostna področja v Mali Aziji, kjer pa prebivajo poleg Turkov tudi še Kurdi, Lelezi, Armeni, Grki, ki pripadajo raznim veram in narodnostim. Prav tako, kakor je podonavska skupnost pretrgala svoje vezi z Avstrijo, je isto storil s Turčijo ves prednazijski prostor.

Srednja Evropa je preživljala po zlomu avstro-ogrške monarhije pomembne notranje težave. Prav tako težko je bilo za vladale tudi v Srednji Aziji. Nove državne tvorbe nosijo vedno na sebi klise nekeke izumetnosti. Pri tem so da teh področjih tudi državne meje le približne. Zaradi puščavske prirode teh področij je meje tudi težko potegniti.

Današnja politična slika Srednje Azije je nekoliko podobna sliki avstro-ogrške monarhije z Bosno. Avstro-ogrška je z Bosno merila 686.000 kv. kilometrov. Turško cesarstvo je samo v Evropi obsegalo ozemlja kakih 300.000 kv. kilometrov in skoraj štiri milijone kv. kilometrov v Aziji. Pa oglejmo si, kako se je ta azijski prostor porazdelil:

	kv. km	prebivalcev
Turčija	770.000	21.000.000
Irak	430.000	5.000.000
Sirijs	170.000	3.000.000
Libanon	10.000	1.300.000
Izrael	20.000	1.160.000
Jordanija	100.000	1.360.000
Saudi Arabija	2.000.000	6.500.000
Jemen	200.000	4.500.000
S k u p a j	3.700.000	43.820.000

Torej vsega osem držav. Od teh sta bili Saudijeva Arabija in Jemne že v turških časih je zelo rahlo povezani s turškimi cesarstvom. Niti ena od vseh teh držav, pa četudi se še tako postavljajo, ne razpolaga s čvrsto notranjepolitično in vojaško organizacijo.

Poleg tega ne smemo pozabljati, da poseduje Anglija na arabskih tleh zelo važ-

ne kolonialne posesti. To so Kuvajt, Bahrein, Katar in Aden. Medtem ko je Aden zgolj pomorsko oporišče v Rdečem morju, so ostale tri kolonije zelo važne zaradi proizvodnje nafte. Velika Saudova Arabija proizvaja letno 40.000.000 ton nafte, Irak 28.000.000 ton, mali Kuvajt polnih 43.000.000 ton, Katar 4.000.000 ton in Bahrein 1.500.000 ton nafte. Ze sam ta pregled nam kaže, kako velike so britanske koristi na tih področjih. Angleško gospodarstvo — lahko rečemo — stoji in pada z bogastvom nafte na arabskih tleh. Angležem se godi približno tako kot starim Spazem, katerih veličino so predstavljali zemeljski zakladi dragocenih kovin v Južni Ameriki in Mehiki.

Angleži so spoznali pomen tega bogastva že v prvi svetovni vojni, čeprav ta vojna še ni bila vojna za nafto. V prvi in drugi svetovni vojni so bili Angleži do Egipčanov precej popustljivi, ker jim je Egipt s Sueškim prekopom posredoval hitre zveze s središčem proizvodnje nafte. V trenutku pa, ko si je egiptovska vlada prisvojila izključno izkoriščanje in nadzorstvo nad Sueškim prekopom, so bili petrolejski veliki Vel. Britanije nevarno ogroženi. Skrb za ohranitev teh vezi je tudi glavni razlog, da je Ciper pridobil za Anglijo tako veliko važnost. Sueški prekop je sedaj blokiran. Egipčani so potopili veliko število ladij in nekaj so morda k temu pripomogli tudi britanski letalci. Glavna skrb za očiščenje prekopa leži sedaj na Ameriki. To je tudi vzrok, da se Američani bolj zanimajo za to področje kot pa za tragične dogodke na Madžarskem.

V bitki za Suez nista zmagali Anglija in Francija. Kakšne bodo posledice tega stanja, je težko napovedati. Na vsak način sta obe evropski zaveznici med arabskim svetom mnogo izgubili. Anglija na Srednjem vzhodu, Francija v Severni Afriki. Namerni udar Sovjetov so najbrž zopet zamašili Američani.

Koristi, ki se na tem področju križajo, so postavile v senco mnoga srednjeevropska vprašanja.

Kreposti in vrline komunizma in rdečih tiranov

„Naprednosti“ in „idealizmi“ zgrajenih komunistov - Pogled v raj, s katerim bi nam radi postregli Vidali, Štoka in sopotniki

Se danes nihče ne ve, kdo je v torek, 23. oktobra, okrog polnoči izstrelil prvo puško na Stalinovem trgu v Budimpešti. Prav tako, kdo izmed desetstisoč študentov je prvi izustil vžigani klic in s tem sprožil val ogorčenja proti sovjetskim zatiralcem ter s tem dvignil na noge oboroženo vstajo. Verjetno tega tudi nikoli ne bomo izvedeli. Tudi ni važno. Ena stvar pa je gotova: madžarska revolucija leta 1956 ni prišla s strelom na Stalinovem trgu v Budimpešti in tudi ne z razvijanjem starih madžarskih zastav in tudi ne z nastopom sovjetskih tankov.

Madžarsko revolucijo je prižgala ženska. Prvič v zgodovini praktičnega komunizma je zgrajena komunistka razgledala pred delom svetovnega tiska letos, dne 5. oktobra zvečer, vse podlosti in cinična zaničevanja človeka, nad katerimi se napaja azijski boljševizem in katerega je navdihnil Jože Stalin.

Zgodovina madžarske revolucije iz leta 1956 bo pričela z besedami komunistke: »Zgrabili so mene in mojega moža 30. maja 1949. Bilo je v zgodnjih jutranjih urah. Pobrali so naju iz postelje, in ker je zaporno povzelo glasilo tudi na mojega starca, so tudi tega izvlekli iz zibelke. Star je bil štiri mesece. Policaji mi ga je odnesel izpred oči in videla sem ga spet šele pet let kasneje, ko so me izpustili. Z mojem sva tega jutra spregovorila zadnje besede. Vrgli so me v temnico budimpeštanske glavne jetnišnice. Vse, kar sem tu slišala, so bile edino stopnje stražnika. Po štirih mesecih in pol sem vsekakor poslušala še marsikaj drugega! Okno moje celice je bilo obrnjeno na mačno dvorišče jetnišnice. Dvorišče je služilo za morišče.

Nekoč sem začela na dvorišču reka povelja. Potem je bilo nekaj časa vse tiho. Tišina je pretrgala glasno povelje: »Geza, storite, da bo pravica zadoščena! Zaročeno je, kot da bi se prekucnila klopica. Nato je spet zavladala tišina. Kmalu nato sem zaslišala globok glas jetniškega zdravnika: »Nastopila je smrt! Nekaj ur kasneje sem izvedela, da je bil obesenec moj mož. Se petdesetkrat sem poslušala skozi ves mesec iste besede, ista znamenja. Krvnik Geza je bil polno zaposlen.«

Gospa Julija Rajk, pionirka komunističnih idej, zakonska žena Laszla Rajka, starega komuniste, do aretacije madžarskega zunanjega ministra, je svojo zgodbo pripovedovala ne kot begunka na Dunaju, v Parizu ali Washingtonu, niti na kakšni tajni seji komunističnih funkcionarjev, pač pa v Budimpešti.

To se do sedaj še ni zgodilo. Maršalu Rokossovskemu, poljskemu vojnemu ministru, ki so ga pred kratkim pognali, in sedanemu vojnemu podministru Sovjetije, so sicer ob času Tuhačevske čistke v Ljubljani izbili vse zobe. Leta in leta je predsedel v sibirskih kazenskih taboriščih, vendar nikdar se ni slišalo, da bi se kdaj javno pritožil nad trpinčenjem, ki ga je pretrpel. Tudi sedanemu sovjetskemu generalju na Madžarskem, Kadarju, je polkovnik tajne policije, Farkaš, s kleščami poril vse nohte na levi.

Sličerni komunist, ki je doslej odnesel, čeprav hudo ustrojeno, vendar še živo kožo iz raznih čistk in so ga spet postavili na kakršno koli oblatniško mesto, je molčal kot grob o vseh krivcih in niti črnil ni o krvoločnih justičnih metodah boljševiške historije. Zaničevanje človeka spada namreč med osnovna načela komunistične prakse. Ta načela napadati bi pomenilo podvomiti nad komunizmom. Gospa Rajkova je to storila. Morda se niti ni zavedala, kaj s tem počneja. Rajkova vdova pa ni obtoževala morda sporek posameznikov. Govorila je o oblikah zaničevanja človeka, o lažeh, krivcih in nesramnostih boljševizma kot celote.

Nekaj tednov potem, ko je prisluškovala množično obešanje pod svojim oknom, so jo prvič vlekli na zasliševanje. To se je zgodilo samo zato, da so ji uradno sporočili, da so njenega moža kot Titovega agenta, veleizdajalca, vohuna in saboteža ugonobili.

»Zakaj?« je zakričala Julija Rajkova. »Zakaj?« — »Zato!« ji je odgovoril komiser in ji izročil sveže napisano modro knjigo madžarske komunistične vlade z obtožnico in celotnim gradivom o procesu proti Laszlu Rajku in tovarišem. »Pojdite nazaj v ječo in natanko prečitajte knjigo, kajti tudi vas bomo postavili pred sodišče in tudi vi boste obsojeni!« Julija Rajkova je odšla. Odprla je modro knjigo in v grozo v sruju je prebrala strahotne laži.

Obtožnica

»Budimpeštansko državno tožilstvo 1949 aue Rr. 85.166-2. X. kazenski zadevi proti Laszlu Rajku in tovarišem, obtoženim zločina proti demokratičnemu državnemu redu in drugim kazenskih dejanj, izročam spise preiskave in prilagam naslednjo obtožnico. Obtožujem 1. Laszla Rajka, rojenega 8. marca 1909 v Szekelyudvarhelyu, srednješolskega profesorja, bivšega zunanjega ministra, poročnega z Julijo Foedli, stanujoč v Budimpešti...«

Julija Rajkova je osumljena: »Laszlo Rajk, rojen 8. marca?« Tiskovna pogreška, je pomislila. Z nezaupanjem je pre-

listala nadaljnjih 26 strani, kjer je bil natisnjen zapisnik o prvi glavni razpravi.

Citata je in ugotovila: vse je točno in formalno pravilno. Potem pa je sledilo: »Predsednik sodišča pokliče obtožena Rajka: »Kdaj ste rojeni?« — 8. marca 1909 v...«

Vdova Rajkova je planila pokonci. To vendar ni res. Njen mož naj bi dejal, da je rojen 8. marca 1909. Dejansko pa je rojen 8. maja! Kako je mogoče, da se mož ne spominja svojega rojstnega dneva? Zakaj izreka napačni podatek rojstva? To je isti pogrbeni datum, ki stoji tudi v obtožnici. Tedaj ji je šinilo v glavo: Ta laž nekaj pomeni! To je znamenje njenega moža tistim, ki ga poznajo: Glejte, tako neumne, tako potvožene, tako lažne, vse so vse obtožene obtožnice, kakor je lažen datum mojega rojstva!

Rajkova vdova, ki se je v podzemlju komunistične partije borila za Stalina, ki je skupno s svojim možem nastopala v Spaniji in ki je bila najuslužnejša izvrševalka Stalinovih ukazov, je z grozo v očeh prebrala: njen mož je priznal, da je bil od svojega 18. leta starosti dalje fašistični vohun, agent nemške tajne policije, vohun francoske špijonaže, agent ameriškega vohunskega omrežja in jugoslovanskega notranjega ministrstva...

»Laži! Same laži!« je zakričala Julija Rajkova in udarjala s pestjo po vratih celice. Pritekel je stražnik. Skozi ključavnico je zahtevala, naj jo zasllišijo. Stražnik je zbežal in čez četrt ure se je spet prikazal: »Pojdite v menoj!«

Komunistični preiskovalec je s posmehljivim obrazom sedel za pisalno mizo. »No, ali ste vse prebrali?« je dejal. Tedaj je iz Julije vzkliklo. Zagnala je modro knjižico na mizo, boljševiškega trnoga pa je vrgla v obraz potvoženi datum rojstva svojega moža. Izbruhnila je iz sebe vse tisto, o čemer je mislila. Misli pa je samo eno: »Lažniva banda! Mojega moža ste prišli, da je lagala! Preiskovalec je odgovoril tako, kot odgovarja vsi preiskovalci: »Odvedite jo! Vam bomo že pokazali, kaj je laž!«

Proces proti Laszlu Rajku

Vsi komunistični poglavarji, vsa tajna policija, celotno sodstvo z obtoženci pred, sami notorični lažnjivci in krivoopisežniki so se pred zgodovino človeštva razgalili do dna

Leta 1948 se je veliki partizan in hujšak proti Stalinu, Josip Broz Tito, uprl rdečemu raju v Kremlju.

Titove razkolništvo je krvavi oče vseh komunistov, Stalin, izkoristil za zverinska iztrebljanja vsakega odpora po vseh sovjetskih kolonijah Vzhodne Evrope. Samo zato, so usmrtili Laszla Rajka na Madžarskem, Trajka Kostova v Bolgariji in Rudolfa Slanskaja v Pragi. Druge stare komuniste, kot n. pr. Gomulko na Poljskem, so zaprli. Sopotnike, kot n. pr. Jana Masaryka, so treščili iz tretjega nadstropja na dvorišče. Takrat je kar deževalo obtožb zaradi tlovtva. Vse stare komuniste, ki so mislili z lastno glavo, so drugega za drugim izročali krvniku. S tem so hoteli Stalinski podrepani, ki je vnaprej preprečil, da bi kateri izmed teh zgrajenih boljševikov zašel v skušnjava razlikovanja med koristmi svoje lastne domovine in koristmi Sovjetije. Kdor je to počenjal, so ga razglašali za izdajalca, za kapitalističnega agenta, vohuna in morilec.

Imed tisoč in tisoč vzgledov komunistične sadistične justice je Rajkov proces en sam utrinek peklenškega komunističnega sodnega ustroja. Prisluhimo za trenutek rdeči inkviziciji: »Spoštovano ljudsko sodišče! Ta proces je izredno važnost za ves komunistični svet. Brez vsakega pretiravanja lahko rečem: Ta proces je mednarodne važnosti... Na obtožni klopki tu ne sedijo samo Rajk in tovariši, pač pa sedi tu mednarodna gospoda, njeni imperialistični podizgovalci v Beogradu in Washingtonu.«

Ljudski tožilec dr. Alapy je pogledal s svojega rokopa in se oddahnil. Ni pogledal na vrsto osmih obtožencev, ki so sedeli v bahavi marmornati dvorani budimpeštanskih sindikatov pred njim, vsak obtoženec v spremstvu dveh rdečih vojakov. Njegov pogled se tudi ni ustavil med tistimi 300 poslušalci, ki so jih trikrat presegali, ko so jih izbirali med lastnimi hlapci. Njegov pogled se je zapelil v vrsto časnika, ki so že šteli dan prisotnosti v poslušali do največje tragiko medijo svetovne zgodovine, ki jo lahko uprizarajo samo najpodejši izmečki človeške družbe. Med časnikarji niso bili vsi komunisti!

Dr. Alapy se je s pogledom obrnil na predsednika Ljudskega sodišča, ki je sedel kot stoloravnatelj kluba kvintalarjev za mizo. Ljudski tožilec je dvignil svoj glas: »Kaj je na tem procesu najvažnejšega, spoštovano sodišče? V prvi vrsti gotovo ne dejstvo, da na obtožni klopki sedijo zekleti sovražniki madžarske ljudske demokracije... Laszlo Rajk in njegovi padeši se razlikujejo od tistih sovražnikov ljudske republike, ki smo jih v preteklih letih poganjali na morišča, v tem, da niso nastopali kot odkriti sovražniki,

Julijo Rajkovo so postavili pred sodišče in jo obsodili na pet let prisilnega dela pod obtožbo, da je polna enakih misli kot njen mož. Julija je sodniku še zabrusila: »Sem stara komunistka, vedno sem se borila za komunizem!«

Odsedela je svojo kazen in l. 1954, pol drugo leto po Stalnovi smrti, so jo izpustili. Ukrali so ji celo njen primkek. Na osebni izkaznici, ki so ji jo izročili, je bilo napisano: Gyorki.

Izgubljeni sin

Sele lanskega oktobra so Rajkovi vdovi dovolili, da si je spet lahko nadela svoj stari primkek. Destalinizacija je sramežljivo posvetila v brlog boljševiškega razbojništva. Julija Rajkova je smela iz podzemlja. Tudi zgodbo te vrnitve je pripovedovala časnikarjem. V začetku januarja 1951 je njeno sestro obiskal rdeči vohun in jo vprašal, ali bi sprejela v rejo Rajkovega sina in ga s lastnimi sredstvi tudi vzdrževala. Potrdila je. Nato je vohun izginil.

Naslednjega jutra so njeno sestro telefonično poklicali in ji naročili, naj bo točno ob trinaesti uri na vogalu Vácijeve ulice. Niti minuto kasneje. Komaj je sestra dobro prispela na sestanku, je privožila črna limuzina z zastiranimi okni ob pločnik. Vrata avtomobila so se odprla in malega dečka so neznanec pahnili na pločnik. Avto je izginil. Prestrašen otrok je povedal, da se imenuje Istvan Kovars. Obrazne poteze pa so ga takoj izdale, da je Rajkov sin. Drugo, kar je povedal, je bilo: »Láčen sem.«

Stiri leta in pol kasneje, 6. oktobra 1956, so si tega otroka, ki ima sedaj že sedem let, ogledovali naročeni pogrebi partije in komunistične vlade, ko je stal s svojo materjo ob zacinjani krsti svojega l. 1949 obešenega očeta. Laszla Rajka so morili rehabilitirati. Večernjini Titov vohun, veleizdajalec je danes madžarski narodni junak. Razbojniška lažniva banda je sama priznala, da je lagala, nesramno in nezaslišano lagala: lagala teko, ka-

pač pa so prežali v mračnih zasedah, se vthotapljali v vodilno partijo naše ljudske demokracije in v republiški aparat, od koder so imeli izvršiti splošno napad. Stojimo pred sovražnikom, ki je podoben plačalcem, zahrbtnim kačam, ki so neverneje in vredne večjega sovraštva kot karkoli na tem svetu.«

Zopet je dr. Alapy obrnil glavo proti časnikarjem: »Tudi dosedajni razkrinkani in pobiti sovražniki naše madžarske ljudske demokracije so spali pod isto ode-

Hruščev: »Pri Marxovi in Leninovi bradi ti prisegam, da me bom več rehabilitiral komunistov, ki si jih ti pobesil!«

jo s tujimi imperialisti. Laszlo Rajk in njegova banda so bili prav tako hlapci in služabniki tujih imperialistov. Njihovi posebni zločini pa so v tem, da so bili posredovalci glavnega agenta, udarna točka imperializma tiste jugoslovanske klike, ki si je danes podjarmila junaške narode Jugoslavije in se polastila oblasti v Jugoslaviji.«

Tito in njegova banda...

S tem je ljudski tožilec, spustil mačko iz vreče. »Posebnost tega kazenskega procesa je, da na zatožni klopki ne sedijo Laszlo Rajk in njegovi padeši, pač pa Tito in njegova banda.« Kaj je s Titom in njegovo bando?

»Ponavljam, spoštovano sodišče, da so izjave, ki so bile podane na glavni razpravi, v polnem obsegu tudi dokazane. Kaj je bilo dokazano? V prvi vrsti je neovrgljivo dokazano, da je bil Laszlo Rajk že od leta 1931 policijski vohun. Dokazali smo Rajku, da je pod Hortyjevimi režimom več kot deset let dobavljal policiji komunistične žrtve, izdajal podzemeljsko delavsko gibanje... Dokazano je, da je bil v Spaniji provokator... Dokazano je, da je bil v službi francoske vohunske službe. Dokazano je, da je bil v tsnih zvezah z nemško tajno policijo in da

kor lahko laže samo popolni izmeček človeške družbe...

Rajkovo truplo, oziroma tiste ostanke, ki so od njega še ostali, so izkopali iz apnene jame na dvorišču jetnišnice in zacinjili v dragoceno krsto. Izpostavili so jo na vhodu Kossuthovega mavzoleja na budimpeštanskem osrednjem pokopališču. Podpredsednik komunistične vlade, Apró, je z največjo hinavščino v sruju dejal: »Obžalujemo, da smo verjeli grdemu obrekovanju, ki je vodilo Laszla Rajka in njegove tovariše v mučniško smrt. Ta pogreb je zadnji korak k njihovi rehabilitaciji, v katero smo bili prisiljeni po volji našega ljudstva...«

Rajkova vdova je z okamenelim obrazom poslušala te besede. Deževalo je. Sina je tesno pritiskala nase. Hinavski partijski funkcionarji, nekdanji zvesti lakaži Stalina in njegovih zločinov, so se dregali okoli vdove in spuščali svoje krekodilske solze.

Priznanja po tekočem traku

Tako pridemo do poglavja, ki je za normalne ljudi popolnoma nezapodajljivo: Rajk in njegovi tovariši so vse priznali! Priznavajo neomejeno, da celo s pravo komunistično gorečnostjo. Sami so svoji najboljši obtoževalci. Kjer ljudski tožilec dr. Alapy na nekaj pozabi, prinašajo sami z največjim navdušenjem na svetlo nove obdolžitve. Pravi detektivi proti samemu sebi.

Madžarski zunanji minister, armijski general, član centralnega komiteja KP, legacijski svetnik, policijski polkovnik, podpredsednik madžarskega radia — vsi sami zaslužni bojovníki za kremelske koristi — sami sebe obdolžujejo in pokorno izjavljajo, da so bili agenti nacistične policije, da so bili v Titovi službi in da so delovali za priključitev Madžarske k Titovi Jugoslaviji. Hoteli so tudi pomoriti najboljšje komuniste: Farkaša, Rakosija in Geroeja. Priznavajo, da so sabotali gospodarsko življenje v državi in da so stalno izdajali državne tajnosti...

Tu stoji črnolasi štiridesetletni Laszlo Rajk. Na obrazu se mu berejo značilne poteze revolucionarja in strastnega fanatika. Pol svojega življenja je daroval komunistični partiji s fanatizmom, inteligenco in dinamiko. Leta 1909 je bil rojen na Sedmograškem kot čevljarjev sin. Kot dijak se je pridružil komunistični partiji in prvič je bil aretiran leta 1932. Po svojem odpustu iz ječe je l. 1933 organiziral ilegalne mladinske skupine, zato so ga ponovno zaprli. Leta 1935 se je s svojo ženo pojavil v Pragi in Bratislavi. Leta 1936 je deloval v Franciji. Z ženo je odšel v Spanijo. Postal je tajnik neke mednarodne brigade in politkomisar madžarskega bataljona prostovoljcev. Pred koncem meščanske vojne v Spaniji je bil ranjen.

Kasneje je bil interniran v francoskem

taborišču Verne, od koder je pobegnil nazaj na Madžarsko. Tu je postal generalni tajnik ilegalne madžarske komunistične partije. Leta 1944 so ga spet aretirali in pognali v koncentracijsko taborišče Dachau.

Rajkova priznanja

Komunistični procesi za Rajka niso bili nič novega. Od leta 1946 do l. 1948 je bil v raznih kabinetih notranji minister. Po njegovih ukazih je bilo na desetisoče ljudi postreljenih, na stotisoče pa obsojenih. Proti kardinalu Mindszentyju je sam odprl najnesramnejšo kampanjo. Avgusta 1949, ko so ga zaprli, je bil madžarski zunanji minister. Poleg tega je bil tudi še predsednik »Neodvisne ljudske fronte«, generalni tajnik Ljudske fronte, nosilec liste za sopronjsko okrožje in član parlamenta. Živel je zelo razgibanu življenju. V njegovo nesrečo ni nikdar živel v Sovjetiji kot emigrant, po vzgledu Togliattija, Thoreza in številnih drugih zapelkarjev.

Ta vrhunski komunist je stal 16. septembra 1949 pred Ljudskim sodiščem in odgovarjal na predsednikova vprašanja. Prisluškujmo!

Preds.: »Ste razumeli obtožbo?« — Rajk: »Da!« — Pr.: »Ali se priznavate za krivega?« — Rajk: »Da!« — Pr.: »V vseh točkah obtožnice?« — Rajk: »V vseh točkah!« — Pr.: »Obrazložite nam torej vse podrobnosti dogodkov kar po vrsti. Pričnimo z letom 1931, ko ste stopili v službo Horthyjeve policije.«

Rajk, izkušeni bojovník komunistične ilegale, je pri tem pripovedoval pravo pustolovsko zgodbo: »Približal sem se komunistični zvezi mladine — seveda po naročilu Horthyjeve policije. Denunciral je vodilne člane. Sabotal je propagandno delo. »Ker sem propagandne letake sam sestavljal in jih tudi razširjal, sem kaj lahko sabotal razdeljevanje.« Organiziral je komunistične proglase — seveda po naročilu Horthyjeve policije in samo v cilju, da bi povzročil poseg policije v komunistična gnezda. Odšel je na Češko — seveda po naročilu policije, da bi izšpioniral komunistično propagando: prejel je nalog — seveda spet od policije — naj odide v Spanijo in naj se tam bori v internacionalni brigadi proti Francu.

Dobesedno je Rajk dejal: »Odpotoval sem v Spanijo s dvojnimi naročili. Na eni strani naj bi zvedel za imena Rakosijevih bataljona, na drugi strani bi moral z razkrojevalnim delom slabit udarno silo Rakosijevih bataljona. Prva naloga je bila lahka. Drugo sem rešil tako, da sem leta 1938 postavil na dnevni red neko disciplinsko zadevo z namero, da bi na ta način izval politične razlike v bataljonu. Dodajam, da sem poleg teh dejavnosti razširjal v bataljonu tudi trockistično propagando. Leta 1939 sem dezeriral iz Spanije in zašel v francosko internacionalno taborišče.«

Uganka Jugoslovanke

S tem pričtenja dejanska pustolovščina, na katero polaga dr. Alapy posebno pozornost. Rajk je namreč dejal: »V francoskem taborišču sem bil skupaj tudi z nekaterimi Jugoslovani. Tu je vladalo zelo močno trockistično politično delovanje. Glavni organizatorji in istočasno tudi izvršni organi so bili člani jugoslovanske skupine... Bil sem v tesnih zvezah s temi Jugoslovani in sem skupno z njimi uganjal trockistično politiko.« Malega vraglega Tita je moral javni tožilec spraviti s Trockijem v isti lonec.

V francoskem taborišču pa so Rajka, po njegovi izpovedi, zaslužili tudi agenti francoske vohunske službe. To pa ga ni prav nič motilo, da ne bi priznal, da ga je istočasno pridobil tudi gestapovski major, »katerega imena se več ne spominjam, za nacistično vohunsko službo.

Rajk: »Z Jugoslovansko vohunsko službo sem se povezal šele v Opatiji (poleti 1947). Tu so me vključili v jugoslovansko linijo, in tu mi je prvič postalo jasno, da ne uganjajo trockistične politike

(Nadaljevanje na 6. strani)

Kreposti in vrline komunizma in rdečih tiranov

(Nadaljevanje s 5. strani)

samo Ranković (jugoslovanski notranji minister) ostali Jugoslavlani, ki so bili v Spaniji vsi povezani z ameriško vojnško službo, pač pa tudi sam Tito. To lahko potrdim z naslednjimi dejstvi: Med mojim bivanjem v Opatiji me je v vili, kjer sem stanoval, obiskala tridesetletna blondinka. Govorila je madžarski in mi sporočila, da pride v kratkem sem tudi Ranković, ki želi govoriti z menoj. Razen nas treh pa nihče ne sme vedeti ničesar o tem sestanku. Čez nekaj dni je v resnici prišel Ranković. Blondinka je tolnačila. Ranković mi je dejal, da mu je znano, da sem v zvezi z madžarsko policijo. Tito da je Rankovića poslal v Opatijo, da bi mi sporočil naslednje: Če ne bom v bodočnosti v vsakem primeru dosledno zastopal Titovega političnega naziranja in ga v vsakem oziru podpiral, me bodo Jugoslavlani razkrinkali. Zanimal sem, da bi bil v zvezi z madžarsko policijo. Z Jugoslavlani sodelujem ne zaradi pritiska, pač pa zato, ker je moje prepričanje sorodno jugoslovanskemu.

Ranković je na te moje pripombe izvele iz žepa fotokopijo in mi jo je izročil. Takoj sem spoznal, da je to posnetek pismene izjave, ki sem jo dal l. 1931 Hetenyju (ta je bil za Horthyjevih časov prefekt v Budimpešti, nasproti kateremu naj bi se bil Rajk pismeno obvezal, da bo vohunil v vrstah madžarske komunistične partije).

Laži vrh laži

Rajk je nadaljeval: »Vprašal sem Rankovića, kako je prišel do fotokopije. Odgovoril mi je, da dokument ne izvira iz arhivov jugoslovanske fašistične policije, pač pa, da so mu ga dali Američani. Arhiv Horthyjeve policije so odnesli na Zahod in tako je padel v roke Američanom. Vprašal sem Rankovića, iz kakšnih razlogov so mu Američani izročili fotokopijo. Dejal je, da nima nobenega smisla, da kupujemo mačko v vreči. Priznal mi je, da je v zvezi z Američani. Rankoviću da je tudi znano, da sem vodil razgovore s Himmlerjem (to je bil Američan Martin Himmler, na procesu pa so ga imenovali samo Himmler, da bi ljudstvo mislilo, da gre za nacističnega Himmlerja).

Ranković naj bi mu bil tudi dejal, da odslej dalje ne bo prejemal navodil od Američanov, pač pa od Jugoslovancov. »V bodoče da bom prejemal vsa navodila od Tita, oziroma od Titovega pooblaščenca... Ze kmalu po mojem prvem srečanju z Rankovićem so prva navodila tudi prišla. Prinesel mi jih je Brankov (tretji obdolženec v Rajkovem procesu, ki je bil nekoč legacijski svetnik jugoslovanskega poslanstva v Budimpešti). Po teh navodilih bi moral vsa vodilna mesta na policiji, kakor tudi v armadi zasesti z ljudmi, ki odgovarjajo naši politiki. Ti ljudje bi morali biti nacionalistični, šovinistični, zagrizeni sovražniki Sovjetije in vdani naši politiki.

S to izjavo se je zaključil orjaški krog tega roparskega romana: Tito in njegovi najbojši sodelavci so bili v službi Američanov in so se trudili, da bi si osvojili evropski Jugovzhod v korist zahodnega imperijalizma, ki hoče uničiti komunistično partijo, izgnati Sovjete iz Balkana, pod jugoslovanski protektorat pa spraviti vse dežele ljudskih demokracij v obliki Balkanske federacije pod ameriškim vrhovnim vodstvom.

Vsega tega pa ni izustil morda kak plačani komunistični čevkač, to je potrdil nekdanji zunanji in notranji minister Laszlo Rajk. Dr. Alapy se je z nasmehom zmagovalca oziral po klopek zahodnih časnikarjev: »No, kaj pravite sedaj? Je bita to zarota ali ne? Ali budnosti ljudstva se je treba zahvaliti, da ta zarota ni uspela. V zadnji minuti je oko tajne policije odkrilo načrte.

Kar je priznal Laszlo Rajk, so prizna-

li tudi ostali soobtoženci, sedem po številu. Ti so izpopolnili s kriminalističnimi podrobnostmi in delikatesami orjaško zaroto, ki je obsegala vse sovražne institucije zadnjih trideset let: hitlerjevsko Gestapo, francosko vohunsko službo, kapitaliste, fašiste, Horthyjeve vohune, Tita in njegove pajdaše ter enega kardinala. To je bila orjaška stavba laži političnih kriminalnosti v obsegu, ki je svetovna zgodovina ne pozna. To stavbo so lahko zgradili samo največji pokvarjenci, lažnivci in prevaranti. Taka družba gangsterjev se lahko uveljavlja in izživlja samo v nekaj komunistične partije.

Sodba: smrtna kazen!

Kljub najbolj nesmiselni obtožbi so vsi obtoženci svoje vloge igrali vse do grenkega konca. Vse do svojih zaključnih besed so obtoženci naravnost tekmovali s samoobdolžitvami, z obžalovanjem in tudi samoobsojenjem. Vpili in kričali so kot histerični, naj jim prisodijo najtežje kazni, sami sebe so se smerjali z vohuni, izdajalci, provokaterji in ničvredneži. Plivali so na svojo čast in proslavljali svoje lastne pokončevalce. Z vsa strastjo pa so vodili tudi sulico državnega tožilca: koncentrični ogenj proti Titu.

Tedaj je dr. Tibor Szonyi glasno zaklical v dvorano: »Tito in njegova klika! Pri razpravi z mano ste odvrli svoje maske; odkrito ste priznali svoja prevratniška stremeljenja za odpravo ljudskodemokratskih vladavin in se pri tem niste strašili nobenega zločina. Spoštovani ljudski sodni dvor, tudi jaz sem stal v službi teh zločinskih načrtov. Moj zločin v zrcalu deliktov glavnih zločincev sramotne Titove bande ni nič manjši.« Andras Szalai je v svoji zaključni besedi izjavil: »Bil sem sokrivec tiste zločinske Titove klike, tistih vohunov, morilcev, izdajalcev... Pričekujem težko obsodbo ljudskega sodišča.« In Milan Ognjenović: »Titova banda je moje materialne razmere izkoriščala in me povlekla v svoje vrste.«

Samo glavni obtoženec Laszlo Rajk je svoje samoobtožbe obdal z zakladvuliranimi ugotovitvami. Lahko si predstavljamo, kakšne borbe so imeli z njim komunistični zasliševalci in mučitelji. Kekor na glavni razpravi, tako je tudi v svoji zaključni besedi poudarjal, da je v polnem za vse sam odgovoren.

Končno pa je dr. Alapyju le storil uslugo: »V tem oziru pa je gotovo, da sem bil brez dvoma v določeni meri tudi središče Titove politike. Tistega Tita, ki je sledil Hitlerjevimi stopinjam in je na Balkanu in v Vzhodni Evropi nadaljeval s Hitlerjevo politiko. Z večino ugotovitev ljudskega tožilca sem popolnoma soglasen.«

»Z večino, je dejal Rajk. Samo »z večino ugotovitev ljudskega tožilca« biti soglasen, to je bilo za komunistični veleproces že precejšnja nezalisanost. Vendar je gesta starega upornika Rajka končno le izzvenela v vdanost bedaste logike: »Prav zaradi tega izjavljam že vnaprej, da smatram obsodbo ljudskega sodišča za pravično.«

Clovek bi moral te besede izgubljenca čitati s posebnim razpoloženjem. Ne z zornega kota zahodne pravne gotovosti. Razumeti moramo, da je bil Rajk komunist. Če to vemo, potem odkrivajo te besede precejšnjo porcijo poguma in nam predvsem razodevajo, kaj se je skrivalo za njegovo vdanostjo.

Dne 15. oktobra 1949 so obesili Laszla Rajka, Tiborja Szonyija in Andrasa Szalaja na dvorišču budimpeštanske glavne jetnišnice. Na oknu celice v prvem nadstropju je stala onemela ženska in prisluškovala morilski proceduri. Krvnik Geza je opravljal svoje delo odlično. Tri vislice so stale druga zraven druge. Leseni drogovi z nosom na eni strani, čez katerega je visela vrh. Hudodelec je moral stopiti na malo klopico, ki jo je Geza

na povelje: »Geza, pravici naj bo zadoščen!« prevrnil z nogo. Na ta način obesenec ni padel globoko. Le redkokdaj se je zlomila hrbtnjača. Zrtve so umirale v največjem trpljenju. Nogi sta se krčevito stresali in iskali opore na tleh.

Geza je pazljivo motril smrtno borbo. Če je bil posebno milostljiv, se je obesil na telo zrtve in teko zlomil tilnik — za hitrejšo smrt. Pri Laszlu Rajku ni bil milostljiv.

To je ena izmed sto in sto tisoč zgodb komunističnega divjstva po Rusiji in ljudskih demokracijah. To miso prizori podivjanih izmečkov človeške družbe, to je sistem, to so »pridobitve« komunističnega razbojništva.

Taki veri, takim apostolom veruje »prosvitljeni svet« dvajsetega stoletja — in jim naseda. Koliko časa še?

Odgovorni urednik:
Prof. Dr. ANTON DABINOVIC
Tiskarna Adria, d. d., v Trstu

ZDRAVNIK

Dr. FRANJO DELAK

v Strada di Fiume 20-III

sprejema od 15. do 17. ure

Tel. št. 54-797

SLOVENSKO NARODNO
GLEDALIŠČE

ZA TRZASKO OZEMLJE

V soboto 22. decembra ob 20.30
na KONTOVELU

Robert Anderson

Čaj in simpatija

V nedeljo 23. dec. ob 16.30
v dvorani na stadionu »Prvi
maja«, Vrdeška cesta 7

Rade Pregarc

ŠAGRA

V torek 25. dec. ob 15. uri
v SV. KRIZU

Valentin Katajev

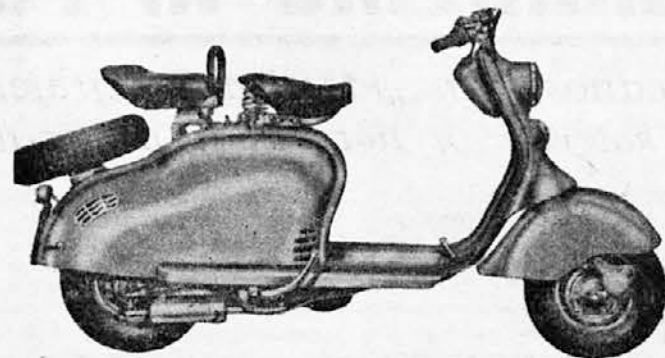
KVADRATURA KROGA

V sredo 26. dec. ob 16. uri
na OPCINAH

Rade Pregarc

ŠAGRA

Lambretta 150 cc vrste LD

Edini zastopnik
za Goriško A. MEROLLIGORICA - Ulica Garibaldi, 5 - Telef. 2723
PRODAJNA CENA Lit. 150.000

JOSIP KERŠEVANI

IMPORT - EXPORT

GORICA - CORSO ITALIA 24 - TEL. 26-43

TRST - VIA CORONEO 45

IZVOZ NADOMESTNIH DELOV ZA KOLESA, KOLES, RADIOAPARATOV,
ŠIVALNIH STROJEV IN DRUGIH PREDMETOV ZA ŠIROKO POTROŠNJO

TVRDKA Kerže

Vam nudi iz svoje bogate zaloge

PECI TRAJNO GORECE NA PREMAG IN DRVA ZNAMENI-
TIH ZNAMK »KREFFT« IN »BORNUM«EMAJLIRANI STEDIŠNIKI NAJMODERNEJSIH OBLIK NA
VSA GORIVAPOPOLNA OPREMA ZA KUHINJE, JEDILNICE, RESTAVRA-
CIJE IZ NERJAVEČEGA EMAJLA (INOX) JEKLA ITD.ELEKTRICNI LIKALNIKI, SESALCI ZA PRAH, PRALNI
STROJI, GRELCI ZA VODO, HLADILNIKIDEKORATIVNI PREDMETI UMETNE OBRTI, OD KERA-
MIKE DO BRUSENEGA KRISTALALESTENCI TER VSEH VRST ELEKTRICNIH LUCI KLASIC-
NE IN MODERNE OBLIKEProdaja tudi
na obroke

KERŽE

TRST - Piazza S. Giovanni, 1 - Tel. 35019

Konfekcijska trgovina

PITASSI

TRST - Korzo Italia 7

ter s podružnicami v Gorici, Vidmu in Pordenonu

Za praznike Vam nudi

NAJNOVEJŠE DOBAVE KONFEKCIJSKIH IZDELKOV
NAJBOLJ ZNANIH IN SLOVITIH ZNAMK
ZAJAMČENE PO KVALITETI IN OKUSU
IN PO NAJUGODNEJSIH CENAHOBLEKE = PLAŠČI = POVRŠNIKI = DEŽNI
PLAŠČI = BLAGO ZA OBLEKE = PERILO

V IZREDNO BOGATI IZBIRI, ZA

DAMO IN GOSPODA

OGLEJTE SI NAŠE IZLOŽBE! POČASTITE NAS S SVOJIM
OBISKOM IN SE BOSTE O VSEM LAHKO OSEBNO PREPRIČALI

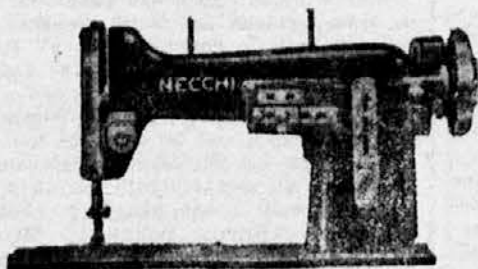
NAKUPE LAHKO IZVRŠITE TUDI Z BONI:

Provvida (F.S.) - Forever - INAM - AFRA - Ospedali di Trieste - Organizzazione
Vendite - TELVE - INPS - Dreher - Lloyd Triestino - Italia - Adriatica - Cantieri:
S. Rocco, S. Andrea, Centrale, S. Marco, Arsenale, Delfi, Felszegi - GIPS - EPOVAR

NECCHI B. U. Supernova automatica

je šivalni stroj, ki uživa popolno zaupanje in z neomejeno dobo jamstva. Prodaja na 24-mesečna obročna odplačila in tudi z odkupom starih strojev katerekoli znamke. Z nakupom stroja si pridobite pravico na brezplačni tečaj za vezanje.

NECCHI „ESPERIA“ v ormarici stane 62.000 lir
Siva, krpa in plete moderne vezanine.

Koncesionirana trgovina:

TULLIO NATALE

TRST, ul. Battisti 12, tel. 365-33

TRZIC, Corso del Popolo 28,
tel. 2772

MILJE, Calle Tiepolo 6

CERVIGNANO, Piazza Unità 17,
tel. 217

BELTRAM

UVOZ UL. VALDIRIVO št. 3 IZVOZ
TELEFON št. 36-991

Odpremija hitro in po najnižjih cenah
darilne pakete za Jugoslavijo in druge države

KOLESA • MOTORJE • VESPE • AVTOMOBILE • RADIE • FRIGIDAIRE
IN VSE DRUGE HIŠNE POTREBŠČINE

Izid literarnega natečaja Slovenske prosvetne matice

Slov. prosv. matica v Trstu je tudi za letošnji Božič razpisala nagradni literarni natečaj. Zamišljal takih natečajev je bila zelo posrečena in je doslej rodila že veliko veselja, veliko zadoščenja. Čudno je, da je na Tržaškem in Goriškem SPM ostala edina s to svojo pobudo — ako ne upoštevamo »Literarnih vaj«, ki pa se omejujejo na celoletno povest ali povesti po obsegu enakovredne pis. Kakšen je bil odziv najnovejšemu razpisu SPM v Trstu? Prišlo so štiri pošiljke proze in tri pošiljke pesmi. Zdelo se bo komu, da je to pičel uspeh nagradnega literarnega natečaja. A poudariti moramo, da so vsi pripevki, kar smo jih prejeli, godni za tisk. Kakor vedno doslej, bomo tudi tokrat razvrstili in ocenili poslano gradivo po vrednosti. Pričeli bomo z najboljšim in jenzali pri najslabšem. To merilo bo hkrati medodajno za podelitev nagrad.

N. R., Avstralijska. — Vaša črtica »Rdeče morje« in tri pesmi (»Pod tržaškim svetilnikom«, »Pompejska Marija« in »Zlato sadje«) je literatura prve vrste. Prepričan sem, da bi se teh drobnih in umetniško dognanih stvarc nobena naša leposlovna revija ne branila (razen če bi jo motile njih verske vrline). V suhi in čudnem motrilu sodobne slovenske leposlovne ustvarjalnosti je Vaša drobna, a do kraja dognana umetnost obljuba, ki je ni mogoče podcenjevati. Ne razočarajte nas z molkom — Vi, ki vnovič dokazujete, da raste prava umetnost le iz trpljenja. Bilo bi škoda, če ne bi umetniško, upodabljal svojih vtisov, doživljanj in občutkov v daljni tuji deželi.

J. P., Dobrodo. — Vaša črtica »Ostani« kaže, da imate dar za pisanje. Svetujem vam, da bolj in bolj zgostujete svoje izražanje. Glavno načelo Vam bodi: Nobena beseda ne sme biti odveč, s čim manj besedami je treba čim več povedati oz. nakazati!

SONJA. — Slička iz vsakdanjega življenja »Njen prihod« je napisana dokaj spretno, le da je takih zgodbic že veliko — in ne le v naši književnosti. Ozrite se malo bolj na široko in zlasti globlje okoli sebe: našli boste izvrnejšo snov in večjo zapletenost.

MARKO. — »Božični večer na mandrji« — zapisali ste spomine pradedja Jerneja — spada med mikavno folkloristično literaturo. Taki opisi niso leposlovje v ožjem pomenu besede, pač pa koristno in potrebno gradivo kulturnemu

zgodovinarju ali zgodovinskemu pripovedniku.

PAJER. — Vaše štiri pesmi kažejo, da ste marljiv bralec Srečka Kosovega. Sicer pa — kdo nima Kosovega rad? Če imate pesniški dar, potem le berite moderne pesnike (pa ne le enega!), a hkrati skušajte svoje občutke itd. povedati tako, kakor jih še nihče pred vami ni izrazil. Vaši verzi so prosti, rim tako rekoč ni — da, take so moderne pesmi. Toda beseda je kljub temu ohranila svojo vrednost, izbrana mora biti, na svojem mestu, z drugimi ubrana v zaokroženost razpoloženja. Vprašam Vas: ali je ta oblika, ki ste jo dali svojim štirim doživljanjem oz. razpoloženjem, edina možna, ali bi bila lahko drugačna?

Dr. J. G., New York. — Vaše priporočilo »Očku-mamki« je pesem samo po obliki in velja pač predvsem kmečkimi gospodarjem, katerih mladost je tudi v reku »Meni luč, tebi ključ«.

Izven natečaja je poslal Lojze »Božični doživljanje«. — Naj bi vsakdo, ki hoče kaj poslati uredništvu z namenom, da bi bilo natisnjeno, piše samo po eni strani in naj pušča rob.

Pod tržaškim svetilnikom

Izza belih ograd roho sanja veter preko slanih sipin. Morje preliva se v živi sijaj zlatih iskric in lučk, zlatih kot en sam spomin.

Vse tiho. In vsi so odšli. Nihče več večera ne čaka. Ali iz pravljice, iz sanj srebrno zvoni? Je veter edini pianist, ki na školjke in duše igra?

V naročje je rumenkasti list pridrsel in bi hotel v srcu, v dno oči — pa ne more: med prsti, ki skrivajo obraz, mi solza bridkosti polzi.

Pompejska Marija

Od vseh zlih noči zgoščena ena velika bolest.

Blesk sveče v lice posije, trudne mladosti povest.

Mrak in tišina ... molitev ... — Otrok pred Tabo drhtim:

Marija, trpljenje v sladki mir mi spreminjaš. Naj Tebi v naročje svoje drage, domovino, ljubezen in to pot v neznano izročim.

Neva Rudolf

Mojo srčno krí škropíte...

Pred petdesetimi leti se je izteklo življenje Simonu Gregorčiču — pesniku, ki se po priljubljenosti in nesmrtnosti edini lahko postavi ob stran velikemu Pre-

šernu. Lire tolikih drugih pevcev naše preteklosti že davno ne zvenijo več ali pa njih brnenje komaj še seže do nas —

predvsem po zaslugi šolskih beril. Gregorčičeve strune so žive še danes. Vedno nove izdaje njegovih pesmi prihajajo med ljudi: število njegovih ljubiteljev se ne krči. Spominski članki in predavanja po polstoletnici smrti »goriškega slavčaka« prihajajo iz srca, iz prepričanja, iz ljubezni.

Kje je vir tolike Gregorčičeve priljubljenosti?

Zivel je v 2. polovici prejšnjega stoletja, v času miru, reda, blagostanja — tak je vsaj bil tisti čas v primeri z današnjim. Narodi so se, prebujeni v vseh svojih plasteh, želeli ostreti tujih gospodarjev in se združiti v svobodi. Tedaj sta nastali Italija in Nemčija. Tudi naša narodna zavest je bila vedno močnejša, posebno na robovih domovine, in Gregorčič je bil njen najglasnejši buditelj. Gospodarsko, kulturno in politično smo rasli. Naše ime je postajalo vedno bolj znano: svet se je odpiral nam in mi smo se odpirali svetu.

Gregorčič je bil zvest duhovnik in zaveden spremljevalec svojega časa. Ljubil je domovino, svoje rojake, vse slovanstvo. Njegova pesniška beseda je bila preprosta, blaga, prepojena s srčno burjo. Kot duhovnik je moral veliko pretrpeti. Mnogi stanovski tovariši ga niso razumeli, ker so premalo upoštevali njegovo mehko srce, tisto srce, ki mu je vse življenje prizadevalo tudi telesne bolečine in končno v pozni jeseni 1906. leta podleglo kapi.

Ko je dal narodu najboljšo, kar je imel, svojo ljubezen, se mu je tudi narod oddolžil z ljubeznijo. Gregorčičeve pesmi niso papir, niso stvaritev volje in razuma, niso malikovanje oblike, temveč so kapljice njegove srčne krvi. Že zgodaj uglasbene so šle preko najbolj učenih in najpreprostejših zborov do poslednje slovenske vasi in spregovorile besedo iskrenosti, prijateljstva in spodbude slehernemu slovenskemu človeku.

Pokopališče pri Sv. Lovrencu ob gorji Soči — pesnikov zadnji dom — ostaja romarski kraj slovenske mladine.

V. BELICIC

Božični večer na „mandrji“

(Iz spominov na pradedja Jerneja)

Na »viljo« popoldan so mandrjarji odložili vsako ročno delo; vršile so se velike priprave za najvažnejši praznik v letu. — Babica Jerica je postavila kolovrat ob stran. Vsa hiša se je razgibala. Vsi so hoteli za svojimi opravili. Steza na dvorišče je bila dvakrat tako utrta in urejena. — Krušna peč je kar žarela od nenehnega kurjenja in je vsa dišala po pravkar pečenem belem kruhu, ko so jo znova zabasali z drvmi in zopet kurili, ker se je testo v koritih pagloma dvigalo.

Praded Jernej in ostali družinski glavarji so si ječ obnavljali visoke škornje, ker so se jim noge poleti in jeseni razširile kakor lopate. V škornje so vtaknili robce hlače. Babica, mama in tete so si oblekle krila, ki so jih potegovale iz skrinj; okrasile so si vratove z zlatimi in srebrnimi zaponkami.

Medtem so hlapci vpregli konje. Ko so se mandrjarji vozili v cerkev, so poslušali na vsej poti zvenkanje kreguljkov, kakor bi se izlivala skozi mrak, tja proti cerkvi, cela struga žarečega bakra. Jasno in čisto zvonjenje škedenjskega stolpa se je tu pa tam oglašalo, kakor bi prihajalo iz samega neba.

Lepa, praznično okrašena cerkev se je dvigala vrhu belo zasneženega stolpišča. Večbarvna cerkvena okna so potniki občudovali vse tja do Sv. Ane in Zavej.

Nenehno so prihajali v božji hram praznično oblečeni okoličani in žene z lepimi volnenimi rutami.

Tam v prvih klopih so že sedeli Kristjanovi iz Sv. M. Magdalene; za njimi Kačunovi s Kolonkovca, Bordonovi, boster Zvan, Gregorjevi in sanel Joško s svojo številno družino.

Nad prisotnimi verniki je gorelo peto svečnikov, ki so osvetljevali stare in mlade obraze, ozrajoče se tja proti oltarju, kjer je nad v emi bleščala v prelepih lučkah visoka, do stropa segajoča smreka.

Ko so utihnili zvonovi, številni in lepo uglašeni zbor pevcev se je od časa do časa oglašal v spremstvu orgel.

Nato je opolnoči gospod župnik Macarol govoril o veliki luči in zvezdi repatič, ki je obsijala vse narode. Zazdelo se je, da je svetilila mandrjarska družina, sedla za dolgo mizo, da uživa zaslužen in prijetno večerjo.

Zrelo velike peči se je odprlo in iz nje je najprej prišlo na dan prazeno kiselje, za njim pa rjavo ožgano svinjsko meso, ki so ga nenehno zalivali s pristnim domačim vinom s Turkovca in Sabotnjaka.

Večbarvno in lepo okrašeno božično drevesce, na katerem so visela jabolka in bomboni z dolginami papirnatimi trakovi, je osvetljevalo s svojimi svečami mlado in staro.

Ali bolj kot luč razsvetljenega drevesca je združevala zbrane mandrjarje notranja radost. Sonce, ki jih je peklo poleti na vrhovih in poljih, je še svetilo v tisti temno zagoreli barvi na njihovih obrazih.

Celo noč so bila razsvetljena okna okoliških mandrjarskih kmetij. Nad vrtovi in snežnimi zameti se je dvigal sij mesečine. Od časa do časa se je oglašala stara znanka kraška burja. Na stari listrski cesti ni bilo videti nobenega potnika. Zvezdni obok in s snegom pokrite njive so se združile v eno samo svetlobo. Visoko nad dvoriščem so žarele brezštevne zvezde ni tako ozaljšale lepoto svete noči.

MARKO

Rdeče morie

Se enkrat je gospa Laura nemirno pobrskala po veliki platnjeni torbi, ki jo je na ladji nosila ves čas s seboj, zavzdihnila in pogledala preko ograje in belih rešilnih čolnov, ki so bili trdno privezani ob ladjin bok.

V tem delu Rdečega morja je bilo popoldansko sonce zares v najbolj žarečem sijaju. Spušča se je proti valovom, široko in krvavo, voda pa je bila vsenakoli skoro bel, kot bi se penila v brizgajočih grebenih. Nebo, pešeni trak afriške obale, ladja, stara ribiška barka — vse, kar je bilo poprej temne ali svetle barve, je postajalo zdaj žareče rumeno.

»Vročina kot v peku! Se štiri dni ... V Adenu bo pa najhuje ...« Laurini kostanjevi lasje so vsi priplepljeni ob čelo. Njene čudne zelene oči so vedno tako nemirne. Skrivaj jih za sončnimi očali, a nemira v vsej svoji pojavi: v boji, govorici, vedenju — tega ne more zakriti. Povedala mi je, da je doma z Reke, čuti se pa Italijanko. Obožuje glasbo, ob nekaterih delih ji zagori iskra v očeh in tedaj po-

stane namah njen vsakdanji, neizraziti obraz čudno lep. Mešanica malomarnosti, duhovitosti, ciganskega hlepenja po življenju — vse je začarano v njej. In Laurin mož je Bosanec Spiro, praktičen, realen človek, s troho orientalske lenobe. Nerazumljiva dvojica, in še bolj čudna v tej družbi osmerih narodnosti, kjer se prepletajo navedi, interesi, strasti ... Ti so sedem sto ljudi povezanih za trideset dni v eno skupnost pri jedi, ladijskih tedaj angleščine, večernih igrar, filmskih predstavah in plesu. Ena skupna misel: uganjanje o bodočnosti v Avstraliji.

Cutim, da se Laura bori. Ni samo ta neznozna vročina, ki ji veča nemir. Zeli si razgovora v beneški italijansčini, išče oddiha v njenih krepkih izrazih.

»Res ne vem, kaj mi je. Odkar smo se vkrcali, mi je neznožno. S Spirom si postavlja čedalje bolj tuja.«

Premaknila je torbo.

»Saj ne vem, čemu vam to pripovedujem. A glejte, nimam sestre, nimam prijatelja. Spiro je orientalec, kar je meni ljubo, on ne pozna. Prej je bilo delo, skrb za življenje, naglica priprav za odhod — vse to mi je izpolnjevalo dneve. Zdaj pa je toliko časa ... Nečesa si želim, nekaj bi rada zadržala, z vso silo se borim — kaj? Da bi rešila ljubezen najinega skranega zakona? Vsa drhtim po nečem velikem. Je ta nemir le zavest, da sem zapravila svojo mladost in da sem zdaj privezana ob tuja?«

Mož Bog, kot puščavska sopara težak je ta razgovor. Greš na dolgo pot, srečuješ ljudi, odkrivaš značaje. Vsakdo nosi svoje breme, vsakdo se bori pozabiti krivdo, usodo, preteklost. Kaj pa moremo pomagati drug drugemu? Ostajamo tuji.

Mati je vzdihnila. »Kaj govoriš? In je nadaljevala. »Ne misli na to! Tam dol ti čakajo. Ne misli na to!«

»Noče me,« je grenko pomislila Nada. »Saj je moja mati. Čemu je je prodala s sedmimi leti, otroka, v Milan k potujočim teti? Če teta ni imela otrok, nisem jaz kriva. In sedaj me ne mara, ona, moja mati ...«

Tedaj je v duhu objela vso to domačo sončno dolino, v katero je zavzeto strmel s skale na gričku, in še huje ji je bilo pri srcu. Kaj je vse to morje lepote in spominov, ako ni nanje vezan niti s tanko nitko, drobno materine ljubezni?

Tedaj se vrne ...

Z bolečino v srcu je pripravljala kovček in si ponavljala, da pač mora pozabiti ta košček raja, mora pozabiti se tistih nekaj besed materine govorice, katerih se je naučila, odkar je tu, mora pozabiti pesem Timava in se morda zadnjič zažreti v obraz izsušeni stari. Kako bi ji rada pomagala! A kaj, če mati nič ne mara zanjo! Vseeno se ji je zasmilila, ko je s trudnimi koraki stopala po hodniku in jo opazovala z močnimi očmi.

V mraku se je usula ploha in mati je bila sleherni hip zunan.

»Dež je! Zmočila se boš, Nada!«

»Pa ne bom šla,« je trmoglavila. »Pa ne boš šla,« je krotko ponovila mati. »Noč je in dežuje. Šla boš jutri, navsezgodaj.«

Zakaj navsezgodaj? Pa če bi ne šla, ne danes, ne jutri in ne nikoli? Ostala bi. Zakaj, zakaj, mama, ne spregovoriš besedice, ene same besedice, ki jo z dvojno močjo vpije srce? Se dragi vrbčki so čez dan ščebetali na strchi: ostani, ostani, Cuj, mati, še to vetrovno deževje trka na polkna kot dragi prijatelj in ključ: ostani.

Tako so v noč vpile Nadine misli. Kako, da jih ni slišala, ne domela mati, sicer tako krotka in razumeča? Ko je še na pol budno Nada že prevzemal omotični spanec, je mati stopila plaho k njeni postelji in ji popravila odejo.

»Mojo otroklo« je dahnila in se razjokala. Nadi se je zazdelo, da bo zdaj zdaj klecnila na tla.

Mojo otroklo! To je bila beseda, ki jo je pričakovala. Najmilejša beseda, topli dihi materine ljubezni, ki je videla tam ležati bčur tujine in tujih ljudi. Vsemu se je odpovedala, ali temu vzdihu, temu srčnemu dihu pa ne.

Nada je v polnu vse razumela: materino ljubezen in njeno težko, bridko odpuščanje, hrepenenje in osamljeno pričakovanje težkih desetih let. Ko je začelo sonce na vzhodu, je skočila iz postelje in s silo odprla kovček. To je bila nitka prihodnosti, katero je pretrgala z odločitvijo, a nič zato. Ostala bo z materjo in doma pletla nitke, na katere bo nanizala njena usoda. Sama si je izrekla odločitev: ostanem, kajti za mater je bila pretežka, za mater, ki je rožljala z lonci v kuhinji in trpela ob misli na ločitev.

JOZICA PERC

Ostani

Stala je na vzvišeni skali vrh domačega grička. Pogled ji je utonil v brezdanji globini obzorja. Tam se je svetilikal modri trak Timava in še dalje prgišee čistih pen: morje.

Vse to so moji domači kraji, do tja je segal že slabotni pogled iz sanjavih otroških očesa.

Ah, vdahnila bi ta domači, topli zrak in se zagrebla z rokami v te bregove, sumeče domače bregove in tu bi vedno ostala. Ostala!

Da, kdo meni jo more prisiliti, da se vrne v tuji Milan, v udobno življenje pri prijatelji teti, na vrveče ulice, kjer mrgoli ljudi, besed, sonca in nevšečne godbe prometa?

Ko je Nadi bilo sedem let, sedem svetlih let, preživljala ob ubogi materi vdovi, ob pesmi timavskih izvirnov in smehu belih cest Stivana, tedaj je z radostjo in hrepenenjem stopila na vlak in mimogrede pomahala obupani materi v pozdrav. Privadila se je mestu in Milan je bil njen dom.

Presenetila jo je sedaj revščina in pušča doma, suha in črna oblečena starica, o kateri so ji rekli, da je njena mati. Deset let dolga doba zabrisa spomine.

Zdaj je v dolini morda na pobočju hriba in grabi suho stelo. To je njena mati, katero je obiskala mimogrede kot neznana potnica, to je njen dom, kjer tiho skrili nje prvi kriki in jecljanje.

Ostala bi, ostala tu doma, med sovrstnicami, ki se čutijo ponižane pred njo, in bi jim rekla: Bodimo prijateljice kot nekdanj! Skupno bomo hodile v tovarno. Kaj bi pohajala po Milanu!

Oklenila bi se rodnega krova ... Kdo ji more kaj, če ostane? Tu je njen dom. Tu se sliši govorica, mila in domača, katero je pogrešala celih deset let. To je govorica sivih, plašnih golobčkov, ki se v trumeh spreteljavajo pred cerkvijo, to so pljuski kapljic na domačem vodnjaku. Ključ zvonov ob avemariji pa pričara med zeleno listje trt na dvorišču mir in počitek.

Tu bom ostala, preporna teh tihih, domačih glasov: tu je ves svet eno samo prgišee lepote in življenje en sam sprev radostne pesnitve.

Zamižala je ob misli, da bi umrla, ko bi se vrnila v Milan. To je mislila že vse dni, odkar je doma. Sedaj, zadnji dan, je njeno srce še posebno priklenjeno na domačo grudo.

Spustila se je, po pobočju navzdol. Mati si je ravnokar nadevala težki jermas in iz vdrtih jamic so Nado pogledale sivkaste oči.

»Ti si?«

»Dolgo je premišljevala in korakala ob njej.«

»Mama, rada bi ostala doma. Ne bom se vrnila.«

TRGOVINA
ŽELEZNINE**Josip Terčon**

želi vesel Božič in srečno novo leto!

NABREŽINA

TOVARNA
SODAVICE**FRANKOVIČ**

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Nabrežina

RESTAURANT BAR

Eden

želi vesel Božič in srečno novo leto!

SESLJAN

PEKARNA
IN GOSTILNA**GRILANC MARIJ**

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Nabrežina

Žavlje

KROJAČNICA

**PETELIN
VIKTOR**

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Nabrežina 145

NOVA TRGOVINA

Dorče Terčon

ŽELEZNINA • DROGERIJA

želi vesel Božič in srečno novo leto!

SESLJAN

STROJNO MIZARSTVO

**MILIVOJ
PERTOT**

želi vesel Božič in srečno novo leto!

BARKOVLJE BOVETO 12

Ivan Lupše

TRGOVINA „PRI SONCU“

želi vesel Božič in srečno novo leto!

TRST • ul. Rismondo
vogal ul. Coroneo**Pertot Danilo**

KAROSERIJA

želi vesel Božič in srečno novo leto!

BARKOVLJE

Ul. Boveto 5 • Tel. 29-121

ČOTAR ANDREJ

TRGOVINA S ČEVLJI

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Raštel 34

GORICA

GOSTILNA

KOMEL

želi vesel Božič in srečno novo leto!

GORICA

Via Trieste 104

*Vesel Božič***TVRDKA UDOVIČ***Novenska modna trgovina*
Trg Ponterosso 5 • TRST • Ulica Mazzini 5*in srečno novo leto**Trgovina jestvin v Devinu***Gruden Josip**

želi svojim cenjenim odjemalcem, gostom in prijateljem vesele božične praznike in srečno novo leto!

PEKARNA IN PRODAJA KRUHA

EGIŠA MIRKO

SESLJAN

PEKARNA IN SLAŠČIČARNA

Ivan Gustinčič

TRST • Ul. Udine 3 • Tel. 38734

Želi svojim prijateljem in klientom vesele božične praznike in srečno novo leto!

Restavracija Daneu

OPČINE

NARODNA ULICA

*Vesel Božič in srečno novo leto želi*Trgovina
z obutvijo**Donda**

TRIESTE • Largo Barriera (Ex piazza Impero)

Pekarna in slaščičarna

želi vesel Božič
in srečno novo leto!**TROŠT**

Trst • Ulica Ginnastica

Svojim klientom in prijateljem želi srečno novo leto

Milan Ambrožič

AUTORIZIRANI ELEKTRICIST

TRST

Viale Miramare, 29 • Tel. 29-322

MEHANIČNA DELAVNICA
IN TRGOVINA RADIO • APARATOV
ŠIVALNIH STROJEV • DVOKOLES ITD.**Tvrška KNEZ WALTER**

TELEFON 29-525

NABREŽINA

Svojim cenjenim odjemalcem in prijateljem želi vesel Božič in srečno novo leto!

Marc Ignac
JESTVINE

TRST • Ul. S. Marco 10

TRGOVINA
Z JESTVINAMI**Gregorič Marij**

TRST • Ul. Torrebianca 41

A. PERTOT

TRST • Ulica Ginnastica št. 22 • Tel. 95-998

TRGOVINA Z MANUFAKTURNIM
BLAGOM IN PODLOGAMI

želi vesele božične praznike in srečno novo leto!

VELETRGOVINA
Z DEŽELNIMI PRIDELKI**VATOVEC JAKOB NASL.**

TRST • UL. TORREBIANCA 19

PEKARNA - SLAŠČIČARNA
IN TRGOVINA JESTVIN**Zora Čok**

želi vesel Božič in srečno novo leto!

OPČINE • Narodna ulica

MANUFAKTURA IN KRAMARIJA

ČEPAR PETER PAVEL

Vesele božične praznike in uspešno polno novo leto

TRST • Ulica Udine št. 36

Antonija Legiša por. Bravin
TRGOVINA JESTVIN

želi vesel Božič in srečno novo leto!

DEVIN

želi vesel Božič in srečno novo leto!

URLANI EDVARD

SEMENA IN KMETIJSKE POTREBŠČINE

TRST • Ulica Milano 18

PEKARNA - TRGOVINA JESTVIN

SOSIČ

TEL. 21-049

OPČINE • Proseška 10

Pekarna in slaščičarna

Jančar Ivan

TRST • Istrska ulica št. 21

TRGOVINA JESTVIN

JOSIP ŠKABAR

želi svojim cenjenim odjemalcem in prijateljem vesel Božič in srečno novo leto!

OPČINE • Narodna ulica